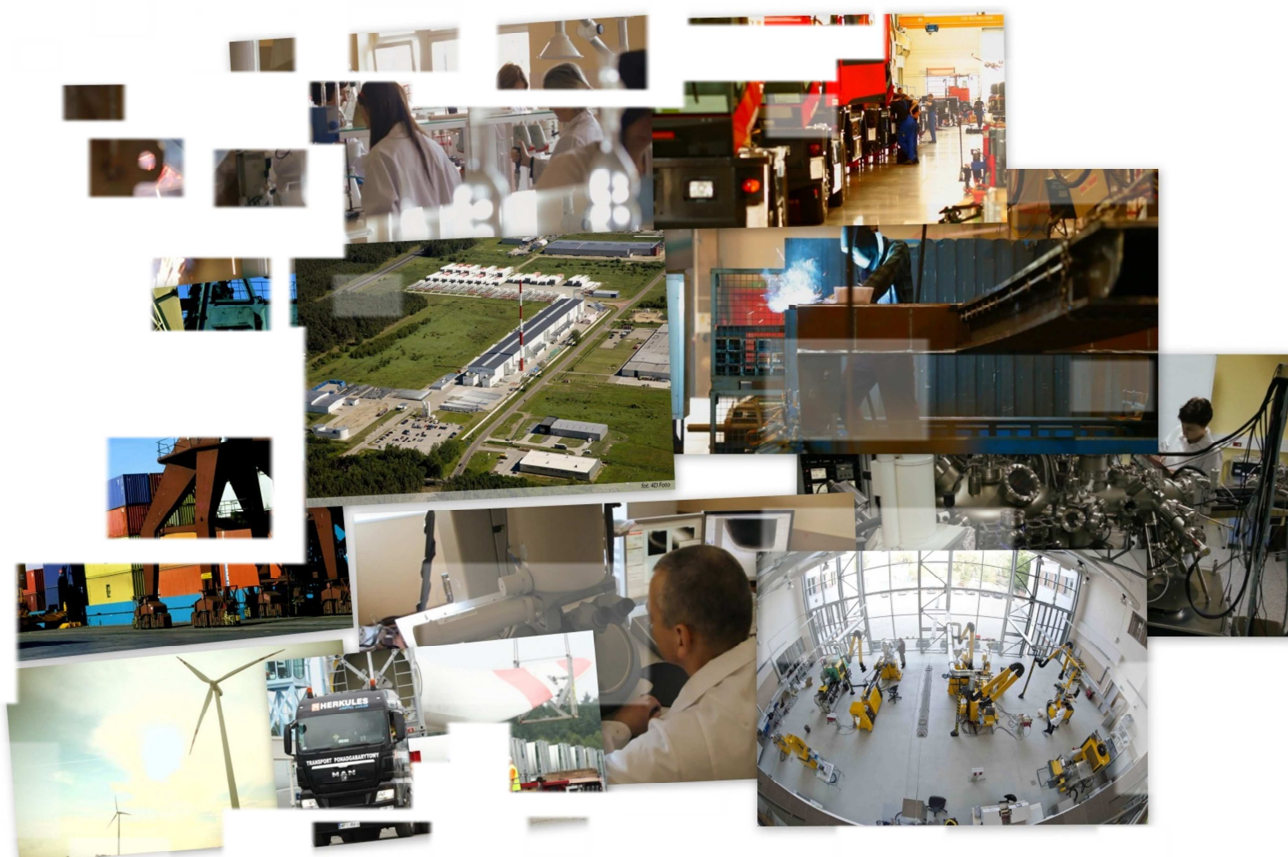

ZARZĄD WOJEWÓDZTWA
ZACHODNIOPOMORSKIEGO

Program Strategiczny *Gospodarka*

Szczecin 2013

SPIS TREŚCI

Wstęp.....	2
Aktualne podstawy prawne.....	3
Dokumenty regionalne, krajowe i unijne	4
Część diagnostyczna	6
Analiza SWOT	14
Część wykonawcza.....	15
Cel strategiczny 1	15
Priorytet 1.1.	15
Priorytet 1.2	16
Priorytet 1.3	18
Priorytet 1.4	19
Priorytet 1.5	20
Cel strategiczny 2	21
Priorytet 2.1	22
Priorytet 2.2	23
Priorytet 2.3	24
Priorytet 2.4.....	25
Cel strategiczny 3	26
Priorytet 3.1	27
Karty działań.....	28

Wstęp

Sytuacja ekonomiczna województwa zachodniopomorskiego oraz jego wzrost gospodarczy uzależnione są w dużej mierze od poziomu i rozwoju działalności innowacyjnej i badawczo-rozwojowej, jak również od wykorzystywania jej wyników jako siły napędzającej gospodarkę. Obecnie region stoi przed wyzwaniem, jakim jest zwiększenie konkurencyjności oraz innowacyjności gospodarki. Istotnym jest podjęcie działań, które pozwolą w oparciu o endogeniczny potencjał regionu, wykreować regionalne i inteligentne specjalizacje. Stanowią one instrument rozwoju regionu skoncentrowany na dziedzinach, w których posiada największy potencjał i zaplecze badawczo-rozwojowe, a tym samym istnieją warunki dla rozwoju nowoczesnej i innowacyjnej gospodarki. Kluczowy jest transfer wiedzy, komercjalizacja badań, budowanie powiązań i intensyfikacja współpracy pomiędzy ośrodkami akademickimi a naukowo-badawczymi. Traktując inteligentne specjalizacje jako proces, należy wskazać sposób w jaki go prowadzić, w tym potrzebne zasoby, jednostki gospodarcze, narzędzia identyfikacji i rozwoju specjalizacji oraz ewentualne instrumenty wsparcia. Proces inteligentnych specjalizacji powinno się budować w oparciu o identyfikację kluczowych regionalnych podmiotów gospodarczych posiadających potencjał rozwojowy – zgodnie z podejściem oddolnym, w którym to rynek powinien stymulować rozwój gospodarczy i innowacyjny. Zidentyfikowane firmy mają stanowić podstawę do budowania wokół nich i rozwoju specjalizacji mających wymierne korzyści dla rozwoju województwa.

Obecnie w zakresie wspierania rozwoju strategicznych specjalizacji gospodarczych województwa powinny dokonać także priorytetyzacji polityk rozwojowych poprzez wybór regionalnych klastrów kluczowych wyznaczających lub wpisujących się w inteligentne specjalizacje regionów. Istotnym bowiem jest wspieranie procesów sieciowania i nawiązywanie współpracy w ramach klastrów i inicjatyw klastrowych – przepływ wiedzy, rozwój inteligentnych specjalizacji.

Istotnym priorytetem samorządu jest podnoszenie i wzmacnianie atrakcyjności inwestycyjnej województwa zachodniopomorskiego w powiązaniu z rozwojem narzędzi wsparcia biznesu. Wspieranie napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych i krajowych do regionu poprzez poprawę oferty inwestycyjnej służy rozwojowi obszarów strategicznych.

Atutem regionu jest wysoka jakość kapitału ludzkiego, a podstawę regionalnego potencjału innowacyjnego stanowią wyższe uczelnie publiczne. Zgodnie z *V Raportem Kohezyjnym* ok. 20% zatrudnionych w regionie posiada wykształcenie i pracuje w tzw. sektorze naukowo-technologicznym, co daje 2. miejsce w kraju i stanowi lepszy wynik niż w wielu regionach włoskich, hiszpańskich, a nawet kilku niemieckich, francuskich i brytyjskich. Województwo odnotowuje również wysoki odsetek absolwentów kierunków naukowo-inżynierskich oraz wysoki odsetek osób z wyższym wykształceniem.

Mimo poprawy sytuacji na zachodniopomorskim rynku pracy wynikającej z ogólnej zmiany kondycji makroekonomicznej kraju, w regionie wciąż odnotowuje się niezadowalający poziom aktywności ekonomicznej: wysokie bezrobocie, niski poziom zatrudnienia i bardzo wysoką bierność zawodową. Zahamowanie produkcji i zwolnienia pracownicze dotknęły także liczne, mniejsze zakłady kooperujące, w szczególności powiązane z sektorem morskim. W związku z tym zauważalny jest nie tylko stały dopływ bezrobotnych na lokalny rynek pracy, ale także znaczący dopływ grup wąsko wyspecjalizowanych fachowców, których szanse na znalezienie nowej pracy bez przekwalifikowania są ograniczone.

Istotna dla przyszłego rozwoju regionu z pewnością jest energetyka, w szczególności odnawialne źródła energii. Województwo jest krajowym liderem w wytwarzaniu energii wiatrowej. W pasie nadmorskim i w bezpośrednim jego sąsiedztwie panują najlepsze w Polsce warunki wiatrowe. Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w województwie jest dwukrotnie wyższy niż średnia dla Polski. Region powinien dążyć do powstania źródeł OZE, które nie tylko będą stanowiły alternatywę dla konwencjonalnie produkowanej energii, ale również będą zastępowały źródła tradycyjne, przyczyniając się do zmniejszenia wytwarzanych w regionie emisji. Nowe inwestycje znacząco wpłyną na zwiększenie produkcji energii ze źródeł odnawialnych.

Aktualne podstawy prawne

Akty prawne:

- Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie województwa, prowadzi on politykę rozwoju województwa, na którą składają się m.in. tworzenie warunków rozwoju gospodarczego, w tym kreowanie rynku pracy, wspieranie i prowadzenie działań na rzecz podnoszenia poziomu wykształcenia obywateli oraz wspieranie rozwoju nauki i współpracy między sferą nauki i gospodarki, popieranie postępu technologicznego oraz innowacji.
- Wojewódzki Urząd Pracy realizuje w imieniu samorządu województwa zadania w zakresie polityki rynku pracy i rozwoju zasobów ludzkich, których zakres określa przede wszystkim art. 8 Ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. Nr 99 z dnia 20 kwietnia 2004 r.).
- Ustawa z dnia 8 października 2004 r. o zasadach finansowania nauki (Dz. U. 2004 nr 238, poz. 2390), która określa produkty podlegające finansowaniu środkami przeznaczonymi na naukę.
- Ustawa z dnia 30 maja 2008 r. o niektórych formach wspierania działalności innowacyjnej (Dz. U. 2008 nr 116, poz. 730); obowiązująca od 17 lipca 2008 r., z wyjątkiem art. 14-16 oraz art. 29-31, które weszły w życie z dniem 1 stycznia 2009 r. określająca zasady wspierania działalności innowacyjnej poprzez udzielanie kredytu technologicznego przez banki kredytujące i premii technologicznej przez Bank Gospodarstwa Krajowego oraz nadawanie przedsiębiorcy statusu centrum badawczo-rozwojowego.
- Ustawa z dnia 25 lipca 1985 r. o jednostkach badawczo-rozwojowych (Dz. U. 2000 r. nr 103, poz. 1100) znowelizowana w 2007 r. regulująca zasady działalności ośrodków badawczo-rozwojowych, centralnych laboratoriów oraz innych jednostek organizacyjnych, których podstawowym zadaniem jest prowadzenie w sposób ciągły badań naukowych i rozwojowych.
- Ustawa z dnia 4 marca 2005 r. o Krajowym Funduszu Kapitałowym (Dz. U. 2005 nr 57, poz. 491) regulująca funkcjonowanie funduszu wspierającego fundusze kapitałowe, w tym instytucje typu venture capital.
- Ustawa z dnia 20 marca 2002 r. o finansowym wspieraniu inwestycji (Dz. U. 2002 nr 41, poz. 363) określająca zasady i formy udzielania wsparcia finansowego przedsiębiorcom dokonującym nowych inwestycji lub tworzącym nowe miejsca pracy związane z tymi inwestycjami.
- Ustawa z dnia 19 grudnia 2008 r. o partnerstwie publiczno-prywatnym (Dz. U. 2009 nr 19, poz. 100) regulująca zasady współpracy podmiotu publicznego i partnera prywatnego w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego.

Dokumenty regionalne, krajowe i unijne:

- Regionalny Plan Działań na rzecz Zatrudnienia określa m.in. cele i kierunki działań zgodne z priorytetami polityki państwa w dziedzinie rynku pracy.
- Rozporządzenie zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1828/2006 ustanawiające szczegółowe zasady wykonania rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności oraz rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego
- System realizacji Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki opracowany został przez Instytucje Zarządzającą zgodnie z art. 26 ust. 1 pkt 8 Ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U.06. nr 227, poz. 1658 z późn. zm.). Niniejszy dokument uwzględnia wytyczne horyzontalne Ministra Rozwoju Regionalnego w ramach Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia (NSRO) 2007-2013. System realizacji Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (SR PO KL) zawiera zestawienie zasad oraz zadań dotyczących wdrażania

Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (PO KL) obowiązujących Instytucję Zarządzającą PO KL, Instytucje Pośredniczące oraz Instytucje Wdrażające (Instytucje Pośredniczące II stopnia).

- Regionalna Strategia Innowacji Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2011-2020 wskazuje kierunek nowej polityki regionu do kreowania innowacyjnej marki regionu. Jednym z trzech celów strategicznych tego dokumentu jest *Rozwój specjalizacji regionalnych w oparciu o endogeniczny potencjał województwa*.
- Strategia Rozwoju Gospodarki Morskiej w Województwie Zachodniopomorskim do roku 2015 kształtująca dotychczasową politykę morską województwa zachodniopomorskiego
- Strategia Rozwoju Kraju 2020 zakłada wspieranie budowania specjalizacji regionów opartych na ich możliwościach rozwojowych i posiadanych zasobach. W tym sensie program będzie jednym z ważniejszych, horyzontalnych narzędzi łączących Strategię Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego (SRWZ), SRK 2020 oraz tworzony system wdrażania funduszy UE, w przyszłej perspektywie finansowej.
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 Regiony, Miasta, Obszary wiejskie, która zwraca uwagę na rosnące znaczenie technologii i innowacji, jako głównych czynników, które decydują o pozycji konkurencyjnej regionu
- Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki na lata 2012-2020 mówi o identyfikacji i wspieraniu rozwoju obszarów i technologii o największym potencjale wzrostu – jako nieodzowne uzupełnienie horyzontalnej polityki innowacyjności w sferze realizacyjnej, zgodnie z koncepcją inteligentnej specjalizacji
- Strategia *Europa 2020* jako nowy, długookresowy program rozwoju społeczno-gospodarczego Unii Europejskiej (UE), który zastąpił realizowaną od 2000 r., zmodyfikowaną pięć lat później, Strategię Lizbońską. Jednym z jej priorytetów jest wzrost inteligentny, czyli rozwój oparty na wiedzy i innowacjach

Część diagnostyczna

1. Nowy okres programowania, czy priorytety wyznaczone przez Komisję Europejską, stawiają nowe możliwości działania i wymagania, które muszą zostać spełnione. Jednym z nich jest zagadnienie inteligentnych specjalizacji. W programach operacyjnych perspektywy 2014-2020 preferowane będą bowiem projekty charakteryzujące się wysokim potencjałem w zakresie komercjalizacji wiedzy oraz wpisujące się w strategię inteligentnej specjalizacji. Sytuacja ekonomiczna województwa zachodniopomorskiego oraz jego wzrost gospodarczy uzależnione są w dużej mierze od poziomu i rozwoju działalności innowacyjnej i badawczo-rozwojowej, jak również od wykorzystywania jej wyników jako siły napędzającej gospodarkę. Obecnie region stoi przed wyzwaniem, jakim jest zwiększenie konkurencyjności oraz innowacyjności gospodarki.
2. Działalność przemysłowa w województwie zachodniopomorskim jest silnie zdywersyfikowana, a zdecydowanie dominujące znaczenie ma przetwórstwo rolno-spożywcze oraz drzewne stanowiące podstawowe sektory biogospodarki definiowanej przez Unię Europejską jako gospodarka, w której lądowe i morskie zasoby biologiczne, a także odpady, wykorzystuje się jako wkład w produkcję żywności i paszy oraz produkcję przemysłową i wytwarzanie energii.
3. Na tle kraju potencjał naukowy regionu w zakresie biogospodarki jest względnie wysoki. Wyróżnić można pojedyncze inicjatywy naukowe, które zaczynają tworzyć odpowiednia „masę krytyczną” do powstania ośrodka o znaczeniu krajowym, czy europejskim. Duże perspektywy w tym zakresie daje jednak zawiązane porozumienie w ramach Zachodniopomorskiego Centrum Biogospodarki. Jako jeden z celów stawia sobie ono wpisanie zachodniopomorskiej biogospodarki na *Polską Mapę Drogową Infrastruktury Badawczej*.
4. Jak podaje PARP w ramach ogólnoeuropejskiego badania potencjału klastrów w województwie zachodniopomorskim zidentyfikowana łącznie 12 klastrów. W strukturze branżowej dominują sektory przemysłowe, jednak pojawiają się również skupiska powiązań w sektorze usług. W regionie dominują inicjatywy klastrowe oddolne. Do najbardziej widocznych inicjatyw należą klastry: chemiczny, rybny, morski, IT, drzewny, spożywczy i budowlany. Dla rozwoju gospodarki regionu kluczowa jest koncentracja kapitałowa przedsiębiorstw, zwiększenie powiązań kooperacyjnych, stworzenie silnych organizacji klastrowych, a także zwiększenie powiązań pomiędzy sferą nauki i biznesu, szczególnie w obszarze regionalnych specjalizacji.
5. Mimo obserwowanego stałego wzrostu poziomu wskaźnik nakładów na B+R jest to ciągle jedna z najniższych wartości w kraju. Udział nakładów na badania i rozwój w PKB jest w województwie zachodniopomorskim 3-krotnie niższy niż średnia krajowa i ok. 10-krotnie niższy niż średnia unijna. Województwo zachodniopomorskie nie charakteryzuje się na tle Polski wysokim potencjałem B+R, czego odzwierciedleniem jest niska wartość wskaźników związanych ze sferą nauki i badań. Mimo, iż region wykazuje relatywnie wysoką aktywność w zakresie rozwoju potencjału B+R, to jednak nie wytworzyły się na dostatecznym poziomie kluczowe instytucje tego typu, a co za tym idzie odpowiedniej jakości infrastruktury badawczej, które byłyby wiodące na tle kraju.
6. Uwzględniając, że biogospodarka obejmuje również niektóre sektory przemysłu chemicznego, biotechnologicznego i energetycznego należy podkreślić, że jest to zdecydowanie dominująca gałąź gospodarki województwa zachodniopomorskiego. Fakt ten świadczy o bardzo efektywnym wykorzystywaniu naturalnych zasobów województwa, na które składają się użytki rolne, grunty leśne oraz śródlądowe grunty pod wodami. Do tego należy jeszcze dodać zasoby morskie. Wielkość, jakość i odtwarzalność tych zasobów stanowi trwałą bazę dla rozwoju produkcji surowców, co w zestawieniu ze stale rosnącym światowym zapotrzebowaniem sprawia, że biogospodarka będzie także w przyszłości bardzo ważnym sektorem gospodarki, tak w województwie zachodniopomorskim, jak i w Polsce.

7. Specyficznym obszarem w którym region przoduje na tle kraju jest przetwórstwo rybne, którego przychody ze sprzedaży stanowią prawie połowę udziału w całej branży w kraju, a zatrudnionych jest ponad jedna trzecia pracowników tej branży. Branża przetwórstwa rybnego korzystnie wpisała się w tendencje rozwojowe województwa. Istniejące tutaj duże, małe i średnie przedsiębiorstwa elastycznie dostosowują się do zmieniających się warunków ekonomicznych i gospodarczych. Przedsiębiorstwa przemysłu przetwórstwa rybnego również dostrzegły szansę we współpracy, a silne stowarzyszenia branżowe umacniają ich pozycję na polskim rynku.
8. W ostatnich latach w województwie zachodniopomorskim z dużym zainteresowaniem spotkało się gospodarowanie metodami ekologicznymi. Od wielu lat województwo jest krajowym liderem tak pod względem powierzchni gospodarstw ekologicznych, jak i ilości tych gospodarstw. Jeżeli w najbliższych latach w gospodarstwach tych nastąpi wzrost produkcji towarowej oraz przetwórstwa to województwo może zyskać bardzo perspektywiczną specjalizację, która należy do jednych z najdynamiczniej rozwijających się w Unii Europejskiej.
9. Bezpośrednio województwo sąsiaduje z Republiką Federalną Niemiec, a poprzez wody morskie ze Szwecją i Danią. Ponadto można wskazać na takie atuty województwa jak porty ujścia Odry oraz zaplecze transportowe metropolii berlińskiej. Ujście Odry do morza stanowi unikalny w świecie układ hydrologiczny. Dodatkowo sprzyjającym uwarunkowaniem geograficznym województwa oprócz dostępu do morza jest możliwość wykorzystania Odry dla celów żeglugi śródlądowej. Równie istotne znaczenie ma położenie największego ośrodka miejskiego województwa - Szczecina, który leży na przecięciu międzynarodowych szlaków komunikacyjnych (północ - południe i wschód - zachód). Zachodniopomorskie zatem, obok walorów wynikających z położenia w regionie Morza Bałtyckiego, posiada również atut wynikający z położenia w regionie przygranicznym.
10. W województwie zachodniopomorskim z zakresu objętego gospodarką morską studentów kształci się na 4 uczelniach wyższych. Łącznie na 8 wydziałach, 18 kierunkach i w ponad 50 specjalizacjach. Ponadto na poziomie technikum uczniowie kształcą się w 4 głównych ośrodkach województwa w Kołobrzegu, Darłowie, Świnoujściu i Szczecinie. Jeśli mowa o stanie badań naukowych, to głównymi ośrodkami badawczymi w regionie ośrodki akademickie w Szczecinie i Koszalinie oraz cztery uczelnie,; Akademia Morska w Szczecinie, Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny, Uniwersytet Szczeciński i Politechnika Koszalińska to potencjał naukowo-badawczy. Obecnie *gospodarka morska* Polski znajduje się pod silnym wpływem gospodarki światowej. Trudno jest polskim stoczniom konkurować w budowie statków ze stoczniami w Chinach, czy Korei. Nie możemy też zintensyfikować połowów ryb na Bałtyku, mając na uwadze regulacje Unii Europejskiej. Dlatego też, obecnie należy poszukiwać nowych rozwiązań, sposobów wykorzystania tych zasobów jakie posiada region.
11. Województwo zachodniopomorskie odgrywa strategiczną rolę w funkcjonowaniu i rozwoju gospodarki morskiej w Polsce. Gros polskich przewoźników morskich zlokalizowanych jest w tym regionie. W ostatnim okresie można zaobserwować stopniowe zwiększanie ilości jednostek pływających przez zachodniopomorskich armatorów i pracujących na nich marynarzy. Zagadnienie bezpieczeństwa pracy przybiera na znaczeniu w związku z wdrażaniem Niebieskiej Księgi „W sprawie zintegrowanej polityki morskiej” [COM(2007)575] i Strategia Rozwoju Gospodarki Morskiej w Województwie Zachodniopomorskim.
12. Rozwój gospodarki morskiej województwa powinien odbywać się w powiązaniu z rozwojem Środkoeuropejskiego Korytarza Transportowego CETC-ROUTE 65 jako kluczowego mechanizmu zwiększania dostępności i konkurencyjności regionu. Wiąże się to z modernizacją głównych portów o znaczeniu krajowym i zdynamizowaniem rozwoju małych portów morskich zachodniopomorskiego wybrzeża.
13. Na Pomorzu Zachodnim przecinają się międzynarodowe i krajowe szlaki transportowe relacji północ-południe i wschód-zachód. Szlaki drogowe i kolejowe województwa ze szczególną intensywnością skupiają się wokół zespołu portowego Szczecin-Świnoujście. System ten uzupełniany jest drogami wodnymi – Odrzańską Drogą Wodną na południe od Szczecina i torem wodnym Szczecin-Świnoujście na północ od stolicy regionu. Dopełnieniem sieci transportowej regionu jest międzynarodowy port lotniczy Szczecin-Goleniów. Dla regionu ważne są powiązania

transportowe nie tylko ośrodków miejskich o znaczeniu co najmniej regionalnym, ale także stworzenie dogodnego układu zapewniającego połączenia transportowe odpowiadające społeczno-gospodarczym potrzebom województwa, w tym głównie wykluczonym transportowo obszarom centralnym i wschodnim.

14. Przemysł metalowo – maszynowy to sektor obejmujący precyzyjną obróbkę metali, przemysł okrętowy, produkcje konstrukcji wielkogabarytowych, mechanikę, automotive, automatykę. Składa się on z dwóch powiązanych ze sobą dziedzin gospodarki jaką jest obróbka metali i produkcja artykułów metalowych (przemysł metalowy), oraz produkcja maszyn i sprzętu ciężkiego, zwykle na potrzeby innych gałęzi przemysłu (przemysł maszynowy). Choć sektor ten skupia w Europie wiele dużych przedsiębiorstw, jest zdominowany przez MŚP działające w charakterze poddostawców dla różnych dziedzin przemysłu, takich jak przemysł motoryzacyjny, lotniczy, maszynowy, transportowy, budowlany i żywnościowy. Przemysł metalowy często uważa się za „niewidzialny” sektor. Jest to bardzo duży sektor, obejmujący większość europejskich miast i regionów. Można z dużym prawdopodobieństwem powiedzieć, że większość Europejczyków mieszka w pobliżu firm zajmujących się obróbką metali.
15. Szczecin posiada w sektorze produkcji stoczniowej zarówno tradycje, zaplecze naukowo – techniczne, jak i doświadczenia wykonawcze. Podjęto pierwsze próby rozwoju klastra produkcji jachtowej, a rozwijająca się infrastruktura żeglarska stwarza perspektywy dalszego poszerzania rynku. Obok tradycyjnej produkcji stoczniowej niezwykle atrakcyjnym kierunkiem rozwoju województwa jest budowa, wyposażanie oraz serwisowanie jachtów. Obecnie sektor ten w Polsce w zidentyfikowanych firmach (czyli wprost zajmujących się produkcją jachtów) zatrudnia ok. 3 tys. osób. Po okresie poważnego kryzysu w roku 2008 przemysł, głównie uzależnionych od eksportu, notuje ponownie wzrosty produkcji. Część firm wykorzystała czas kryzysu na unowocześnienie swojej bazy produkcyjnej.
16. Pomorza Zachodnie jest regionem o bardzo znacznym udziale usług w gospodarce, które przynoszą znaczący procent wartości dodanej brutto wytwarzanej w regionie. Ponad połowę wartości dodanej powstaje w sektorze usług rynkowych. Udział usług nierynkowych prawie dorównuje udziałowi przemysłu. Usługi oparte na wiedzy mają wciąż wzrastający udział w gospodarce województwa zachodniopomorskiego. W ostatnich latach realizowało je blisko 25% podmiotów gospodarczych działających w województwie.
17. Region posiada duży potencjał edukacyjny - reprezentuje wszystkie kierunki akademickie, od fakultetów językowych poprzez kierunki ekonomiczne na technicznych kończąc. Szczecin nastawiony jest na rozwój w kierunku usług i nowoczesnych technologii - tworzone są specjalne programy edukacyjne mające na celu zapewnienie jak największej ilości pracowników władających językami europejskimi, a także specjalizujących się w branży IT. Stosunkowo najmniej w porównaniu do innych województw jest w województwie zachodniopomorskim osób biernych zawodowo ze względu na naukę lub uzupełnianie i podnoszenie kwalifikacji.
18. Zmiana w województwie powinna zmierzać w kierunku przekształcenia tradycyjnych sektorów gospodarki na gospodarkę opartą na wiedzy. W regionie odsetek przedsiębiorstw przemysłowych, które poniosły nakłady na działalność innowacyjną jest wyższy od przedsiębiorstw z sektora usług. Mimo to przeszło połowa zatrudnionych na rynku zachodniopomorskim pracuje w usługach (2 miejsce w kraju), a ponad połowa pracujących w usługach zalicza się do sektora „Knowledge-Intensive Services” – czyli usług opartych na wiedzy. Analiza wsparcia w ramach perspektywy finansowej 2007-2013 pokazuje, iż 1/3 beneficjentów deklaruje współpracę z jednostkami naukowymi (32%), a tylko co dwudziesty (6,4%) był zaangażowany we wspólną realizację przedsięwzięć B+R. Zasadnym jest więc ukierunkowanie wsparcia na wspólne projekty badawcze mające na celu komercjalizację wiedzy i wprowadzenie innowacyjnego produktu lub usługi na rynek, co przyczyni się do budowania przewagi konkurencyjnej regionu zgodną z inteligentną specjalizacją.
19. Gospodarka województwa zachodniopomorskiego jest bardzo zróżnicowana pod względem przestrzennym. Dostępność rynku zbytu oraz niskie koszty dostarczania towarów i usług sprawiają, że prawie jedna trzecia przedsiębiorstw i małych firm prowadzi działalność w miejscowościach, których liczba mieszkańców przekracza 30 tysięcy. Województwo zachodniopomorskie charakteryzuje się znaczną liczbą podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Zajmuje w tym

- zakresie pierwsze miejsce w Polsce. Jednakże całkowita liczba podmiotów znajdujących się w rejestrze REGON wzrasta dosyć powoli w ostatnich dwóch latach, a liczba podmiotów działających w sektorze publicznym posiada tendencję spadkową. Biorąc pod uwagę sektor prywatny, występuje wzrost na podobnym poziomie, jak dla ogółu podmiotów. Taka sytuacja wydaje się być sprzyjająca rozwojowi innowacyjności regionu, ponieważ podmioty publiczne zwykle wykazują się mniejszą skłonnością do podejmowania działań innowacyjnych niż podmioty sektora prywatnego.
20. Oceniając przedsiębiorczość w skali regionu bardzo korzystna sytuacja występuje szczególnie w zachodniej części województwa oraz w Szczecinie. W części wschodniej regionu wysokie wartości wskaźnika liczby podmiotów gospodarczych na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym występują na terenie powiatu kołobrzeskiego oraz w Koszalinie. Po Sopocie i Warszawie powiat kołobrzeski zajmuje pod tym względem trzecie miejsce w Polsce. W zachodniej części województwa, występują obszary z dużą liczbą podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym (Świnoujście i powiat kamieński). Wysokie wartości w tym względzie województwo zawdzięcza przede wszystkim rozwojowi turystyki na wybrzeżu Bałtyku oraz specyfice tej branży opartej na funkcjonowaniu małych i po części średnich firm.
 21. Przed ogólnosiwiatowym kryzysem gospodarczym, w roku 2008 wartość eksportu w województwie zachodniopomorskim wzrosła w stosunku do roku poprzedniego. Jednak już rok później zanotowała gwałtowny spadek i znalazła się poniżej poziomu sprzed 2 lat. Było to spowodowane postępującym kryzysem na rynku światowym i osłabieniem koniunktury u głównych partnerów handlowych. Przez kolejne 2 lata wartość eksportu dynamicznie wzrastała. Rosnąca dynamika zmian eksportu może świadczyć o jeszcze szybszym tempie wzrostu w kolejnych latach. Rosnące tempo wzrostu eksportu w regionie jest pozytywnym aspektem, w porównaniu do malejącego tempa zmian w całym kraju.
 22. Istotnym z punktu widzenia rozwoju gospodarczego Pomorza Zachodniego jest wzmocnienie infrastruktury na rzecz rozwoju gospodarczego, szczególnie na terenach peryferyjnych (powojaskowych, przemysłowych, pokolejowych i popegeerowskich). Zasadnym jest więc uporządkowanie i przygotowanie terenów inwestycyjnych w celu nadania im nowych funkcji gospodarczych, sprzyjających powstawaniu miejsc pracy i wzmocnieniu połączeń funkcjonalnych różnych części regionu.
 23. Aktywność przedsiębiorstw na rynkach międzynarodowych oraz promocja gospodarcza i turystyczna regionu ma wpływ zarówno na atrakcyjność inwestycyjną województwa jak i rozwój działalności kooperacyjnej przedsiębiorstw. Województwo powinno dążyć do wykorzystania i rozwoju istniejących potencjałów do ściągnięcia inwestycji i zwiększenia udziału eksportu w PKB regionu jak i jego dywersyfikacji. Cechą charakterystyczną regionu jest bardzo duża liczba dostępnych terenów inwestycyjnych. Pod względem liczby ofert typu greenfield zgłoszonych do bazy ofert Państwowej Agencji Inwestycji Zagranicznych zachodniopomorskie zajmuje 4 miejsce po województwach: dolnośląskim, wielkopolskim i śląskim. Pomorze Zachodnie oferuje także bardzo dużą powierzchnię ofert inwestycyjnych typu brownfield, na co składa się przede wszystkim teren byłej Stoczni Szczecińskiej.
 24. Pilotażowa Inicjatywa JEREMIE, którą wdrożyło województwo zachodniopomorskie dowiodło, że tego typu instrument finansowania zwrotnego spotkał się z zainteresowaniem ostatecznych odbiorców wsparcia. Podobnym zainteresowaniem cieszyło się zarówno wsparcie w postaci pożyczki jak i poręczenia. Większość pożyczek i poręczeń została udzielona firmom zatrudniającym mniej niż 10 pracowników oraz osiągającym obrót roczny nieprzekraczający 2 milionów EUR. Badania ewaluacyjne dotyczące wdrażania instrumentów inżynierii finansowej w województwie potwierdzają potrzebę dalszego rozwoju tej formy wsparcia szczególnie dla mikro i małych przedsiębiorców.
 25. Mechanizmy informacji i współpracy w zakresie obsługi transferu technologii, wsparcia przedsiębiorczości i innowacyjności są niedostosowane do potrzeb rynku. Odczuwalny jest niski poziom zaangażowania instytucji okołobiznesowych w realizację usług z zakresu transferu technologii. W regionie nie powstał jeszcze system instytucji wspierających innowacyjność oraz transfer technologii, który – tak jak w Europie zachodniej – przyspieszałby dyfuzję rozwiązań innowacyjnych.

26. Województwo charakteryzuje jeden z najwyższych w skali kraju współczynnik nowo zakładanych podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. Dotychczasowe doświadczenia wskazują na wysoką efektywność narzędzi dotacyjnych umożliwiających dofinansowanie stanowiska pracy - zarówno dotacje, jak i pożyczki na rozpoczęcie działalności gospodarczej są jedną z najefektywniejszych form walki z bezrobociem. Mając na uwadze wysoki poziom bezrobocia w województwie istnieje konieczność kontynuacji tych form wsparcia, przy założeniu, że wiązać się to będzie z generowaniem dodatkowych miejsc pracy. W regionie prawie 20 proc. firm z sektora MSP planuje ograniczenie zatrudnienia, a jedynie 9,8 proc. - wzrost. W efekcie zmiana netto będzie ujemna - prawie 10 proc. więcej firm zmniejszy zatrudnienie niż zwiększy. Sytuacja w regionie wynika z osłabienia gospodarczego w Niemczech, dla której to gospodarki pracuje wiele firm z tego regionu, a także z mniejszego popytu na usługi turystyczno-medyczne, które są podstawą działalności wielu MSP w tym regionie.
27. Województwo zachodniopomorskie znajduje się wśród województw o najwyższej stopie bezrobocia oraz o najniższym wskaźniku aktywności zawodowej. Wśród osób bezrobotnych dominują osoby wchodzące na rynek pracy, osoby po 50 roku życia, osoby niepełnosprawne, mieszkańcy obszarów wiejskich oraz osoby długotrwale bezrobotne. Kwalifikacje i kompetencje osób nieaktywnych zawodowo i bezrobotnych są często niedostosowane do potrzeb pracodawców. Ponadto, istotną barierą w podjęciu zatrudnienia jest brak odpowiedniego doświadczenia zawodowego.
28. Z racji struktury osadniczej województwa, jego peryferyjnego i przygranicznego położenia oraz mankamentów wynikających ze zdiagnozowanej w województwie słabej elastyczności rynku pracy, a także niedostosowania struktury podaży i popytu na pracę niezbędne jest wzmocnienie mobilności zawodowej. Na rynku pracy coraz częściej stosuje się alternatywne formy zatrudnienia. Z badań przeprowadzonych przez Wojewódzki Urząd Pracy w Szczecinie wynika, iż największą popularnością cieszy się praca sezonowa. Mało atrakcyjna w opinii respondentów zdaje się być praca na podstawie umowy ustnej oraz telepraca. Osoby bezrobotne, wśród sposobów ułatwiających pogodzenie obowiązków rodzinnych z pracą zawodową wskazywali przede wszystkim elastyczny czas pracy.
29. Województwo zajmuje wysoką pozycję pod względem ilości podmiotów zarejestrowanych wg REGON na 10 tys. ludności. Analizując strukturę podmiotów wg wielkości zatrudnienia, zdecydowanie dominują mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające 0-9 osób - co daje pierwszą pozycję w kraju. Duży udział mikrofirm w regionie może być spowodowany coraz częstszym obniżaniem kosztów pracy poprzez przymuszanie pracowników do rejestrowania własnej działalności gospodarczej. Ponadto własna działalność stała się w ostatnich latach "alternatywną formą zatrudnienia" dla osób bezrobotnych, w głównej mierze dzięki wsparciu finansowemu ze środków EFS oraz z Funduszu Pracy na podjęcie działalności gospodarczej.
30. W województwie zachodniopomorskim obserwuje się postępujący proces starzenia się mieszkańców oraz wzrost zachorowalności na choroby układu krążenia i nowotwory. Istnieje konieczność realizacji programów profilaktycznych w zakresie chorób będących najczęstszymi przyczynami przerwania aktywności zawodowej. Współczynnik aktywności zawodowej osób powyżej 50 roku życia w województwie jest o kilka punktów procentowych niższy niż w Polsce. Nie należy zapominać również, że niezadowolający poziom rozwoju systemu opieki nad dziećmi, stanowi jeden z ważniejszych czynników niekorzystnie wpływających na poziom aktywności zawodowej w regionie, szczególnie wśród kobiet. Promowanie godzenia życia zawodowego i prywatnego oraz równego dostępu do wysokiej jakości edukacji wczesnoszkolnej, staje się zatem jednym z kluczowych obszarów, który należy wspierać.
31. Według raportu *Profile demograficzno-zawodowe pracowników w województwie zachodniopomorskim* pod względem wykształcenia regionalni pracodawcy preferują osoby posiadające zawód, z konkretnymi umiejętnościami czyli takie, których braki kwalifikacyjne można uzupełnić ewentualnym przeszkoleniem: np. absolwentów techników, ZSZ, na stanowiska sprzedawców – z wykształceniem ogólnokształcącym. W skali regionu najmniej znaczące dla pracodawców są zawody rolnicze, leśnicze, rybackie, nieco większym zainteresowaniem cieszą się operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń, zawody kierownicze oraz pracownicy wykonujący prace proste, a największym: zawody

- specjalistyczne, pracownicy usług osobistych i sprzedawcy, zawody techniczne/personel średniego szczebla, zawody związane z obsługą biur, zawody robotnicze/rzemieślnicze.
32. Po sukcesywnym kilkuletnim spadku bezrobocia notowanym w latach 2004 – 2008, w chwili obecnej obserwuje się pogorszenie sytuacji na krajowym i regionalnych rynkach pracy. Bezrobocie rejestrowane w województwie zachodniopomorskim począwszy od końca 2008 roku charakteryzuje się stałą tendencją wzrostu. W listopadzie 2009 roku liczba osób bezrobotnych ponownie przekroczyła 100 tys., powracając do stanu z początku 2008 roku. Na koniec 2012 roku w rejestrach urzędów pracy na obszarze województwa zachodniopomorskiego pozostawało 112 521 osób poza zatrudnieniem, co w stosunku do analogicznego okresu 2011 roku oznacza wzrost bezrobocia o 3,3%. W skali roku poprawę na zachodniopomorskim rynku pracy obserwowano jedynie w okresie marzec – lipiec 2012, gdzie w stosunku do pozostałych miesięcy notowano niewielkie spadki w liczbie bezrobotnych oraz mniejszą liczbę rejestracji osób bezrobotnych (prace sezonowe). Zauważalny wzrost odnotowano w liczbie wolnych miejsc pracy i aktywizacji zawodowej, którymi dysponowały urzędy pracy. Ponadto mniejsza niż przed rokiem liczba zakładów pracy zdecydowała się na redukcję etatów.
 33. Na obszarze województwa funkcjonuje 255 ponadgimnazjalnych szkół zawodowych. Programy nauczania w tych placówkach są niedostosowane do potrzeb regionalnego/lokalnego rynku pracy oraz w zakresie regionalnych specjalizacji. Ponadto brakuje kompleksowych rozwiązań i narzędzi, które powiązałyby zapotrzebowanie przedsiębiorców na konkretne kwalifikacje zawodowe absolwentów z ofertą szkół zawodowych. W województwie zauważalny jest również bardzo niski udział osób w wieku 25-64 lat uczących się i doksztalających w liczbie ludności w tym przedziale wiekowym w Polsce na tle państw UE. Zdaniem ekspertów największy popyt na kadry w województwie zachodniopomorskim do 2020 roku będą generowały takie branże jak turystyka, transport i logistyka, przemysł spożywczy, usługi dla biznesu. Z pewnością trzeba będzie kształcić na poziomie gimnazjalnym i wyższym w takich dziedzinach jak informatyka, programowanie, kierunki związane z kształceniem językowym, kierunki inżynierskie związane z zarządzaniem i ochroną środowiska, technologie materiałowe, technologie utylizacji odpadów.
 34. Podstawowym celem kształcenia językowego jest zdobycie przez uczniów umiejętności skutecznego porozumiewania się w języku obcym w mowie i w piśmie. Województwo zachodniopomorskie ma jeden z najwyższych w kraju wskaźników powszechności języka niemieckiego jako przedmiotu obowiązkowego. Znajomość języka obcego deklaruje ponad połowa mieszkańców regionu. Najczęściej respondenci wymieniali język angielski oraz niemiecki.
 35. W porównaniu z innymi regionami Polski województwo zachodniopomorskie cechuje stosunkowo niski poziom rozwoju przedsiębiorczości akademickiej. Ilościowy, korzystny poziom rozwoju przedsiębiorczości w województwie nie idzie w parze z rozwojem jakościowym, prowadzącym do wzrostu innowacyjności i konkurencyjności regionu. Jednocześnie niewystarczająca jest liczba nowych wysokoinnowacyjnych firm działających na styku gospodarka - sektor B+R lub realizujących nowatorskie przedsięwzięcia. Istotne z punktu widzenia rozwoju województwa jest, zatem dalsze wsparcie regionalnych szkół wyższych i innych jednostek B+R w celu wzmocnienia ich pozycji naukowej i powiązań z biznesem. Otoczenie infrastrukturalne działalności innowacyjnej w województwie, jest dopiero w fazie tworzenia i dostosowywania do standardów Unii Europejskiej. Współpraca biznesu z sektorem B+R w regionie nie ma jeszcze charakteru strategicznego, zorientowanego na długofalowy rozwój innowacji. Zdecydowana większość kadry sfery naukowo-badawczej w województwie zachodniopomorskim zatrudniona jest w szkolnictwie wyższym. Pozostała część to pracownicy jednostek rozwojowych i naukowych oraz pracownicy przedsiębiorstw.
 36. Słaba w porównaniu z innymi regionami aktywność innowacyjna zachodniopomorskich przedsiębiorców przejawia się nie tylko w finansowaniu regionalnych nakładów na B+R. Niekorzystnych symptomów można upatrywać również w statystykach dotyczących współpracy z sektorem B+R. Jedynie co dziesiąta zachodniopomorska firma przemysłowa deklaruje ponoszenie nakładów na działalność innowacyjną.

37. Zachodniopomorskie uczelnie starają się odpowiadać na zapotrzebowanie rynku uruchamiając nowe kierunki. Jednakże absolwenci szkół średnich wybierają nie te kierunki, które dają im nadzieję na karierę, ale te, które wydają im się łatwiejsze. Uczelnie wyższe nie powinny skupiać się na nauczaniu czysto teoretycznym, a większy nacisk powinny kłaść na praktykę. Obecnie absolwent studiów wyższych posiada dość dużą wiedzę teoretyczną, niestety nie potrafi jej w żaden sposób wykorzystać w potencjalnym miejscu pracy. Przede wszystkim pracodawcy wskazują na brak umiejętności pracy w zespole, niewystarczającą znajomość języków obcych, brak zdolności komunikacyjnych czy też nieumiejętność zastosowania wiedzy w praktyce zawodowej.
38. W Polsce studenci zagraniczni stanowią zaledwie jeden procent wszystkich studentów. Zdecydowana większość studentów zagranicznych w Polsce uczęszcza na uczelnie publiczne, prawie co trzeci z nich na uczelnię medyczną. Znaczny odsetek tych studentów zagranicznych studiuje na Pomorskim Uniwersytecie Medycznym w Szczecinie. Warunkiem szerszej obecności studentów zagranicznych na zachodniopomorskich uczelniach jest m.in. stworzenie dla nich oferty studiów prowadzonych w języku angielskim.
39. Jednym z głównych nurtów przedsiębiorczości akademickiej jest rozwój spółek typu spin-off, który stanowi aktywny mechanizm komercjalizacji i transferu technologii. W regionie istnieją wysoce wyspecjalizowane firmy o międzynarodowej renomie, jak np. READ-GENE S.A., oferujące wysoce innowacyjne rozwiązania technologiczne w zakresie biotechnologii. Spółka została założona w 2005 r. przez prof. Jana Lubińskiego w celu komercjalizacji na rynkach zagranicznych prac naukowych Międzynarodowego Centrum Nowotworów Dziedzicznych i Zakładu Genetyki i Patomorfologii Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego. Spółka zajmuje się prowadzeniem badań klinicznych dla firm farmaceutycznych (m.in. dla międzynarodowego koncernu AstraZeneca), badaniami genetycznymi (w zakresie predyspozycji zachorowania na choroby nowotworowe) oraz profilaktyką.
40. We wroście konkurencyjności regionu, do czego w sposób bezpośredni przyczyniają się MŚP znaczącą rolę odgrywają także Instytucje Otoczenia Biznesu (IOB), które tworzą innowacyjne środowisko lokalne. Oferta IOB obejmuje udzielanie informacji, szkolenia, doradztwo, usługi B+R. To również ośrodki zapewniające początkującym przedsiębiorcom z sektora MSP pomoc w uruchomieniu i prowadzeniu firmy - inkubatory przedsiębiorczości. Województwo zachodniopomorskie cechuje się dużym rozproszeniem, gdyż niewiele instytucji zlokalizowanych jest poza Szczecinem i Koszalinem. Instytucje Otoczenia Biznesu funkcjonujące w regionie często są niedostosowane ze swoją ofertą gdyż dominuje wsparcie ogólne, nieuwzględniające różnicowania branżowego przy jednoczesnym braku wymiany informacji i współpracy między instytucjami. Pozytywnym zjawiskiem jest, że IOB w regionie w pierwszej kolejności nastawione są na wspieranie innowacyjności.
41. Wsparcie przyznane województwu na infrastrukturę B+R w perspektywie finansowej 2007-2013 z Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka było niewielkie. Mimo inwestycji i otrzymanego wsparcia ciągle występują niedostatki infrastruktury badawczej. Coraz bardziej odczuwalny jest brak sektorowych placówek badawczych powiązanych z przedsiębiorstwami i samorządem oraz działających w obszarach uznanych za regionalne specjalizacje. Ograniczony zakres współpracy pomiędzy jednostkami B+R, a przedsiębiorstwami jest niezwykle wyraźny w procesie tworzenia innowacji.
42. Województwo Zachodniopomorskie ma dobre warunki dla rozwoju OZE. Zajmuje pozycję lidera w skali kraju w produkcji energii elektrycznej z wiatru. W szczególności, co jest specyficzną cechą województwa, zwraca uwagę fakt, iż region stanowi lokalizację dużych farm wiatrowych. W regionie branża biogospodarki zyskuje przewagę nad innymi sektorami i branżami gospodarki, stanowiąc tym samym jedną ze specjalizacji regionu. Aby wykorzystać warunki dla produkcji OZE, stworzone przez biogospodarkę, należałoby rozwijać w szczególności takie źródła, które wykorzystują biomasę porolniczą, biogaz czy też energię słoneczną. Pełne wykorzystanie potencjału rozwoju OZE wymaga przeprowadzenia inwestycji w zakresie modernizacji i rozbudowy istniejących sieci przesyłowych i dystrybucyjnych. Jednak na drodze dalszego dynamicznego rozwoju OZE w regionie stoją braki w infrastrukturze (sieci przesyłowe i dystrybucyjne), niedostateczny poziom źródeł interwencyjnych które

- stanowiły by zapewnienie stabilności energetycznej poprzez kompensacje wytwarzanej ewentualnych deficytów energii spowodowanych niestabilnością produkcji w źródłach wiatrowych OZE.
43. Istotna dla przyszłego rozwoju regionu z pewnością jest energetyka, w szczególności odnawialne źródła energii. Województwo jest krajowym liderem w wytwarzaniu energii wiatrowej. W pasie nadmorskim i w bezpośrednim jego sąsiedztwie panują najlepsze w Polsce warunki wiatrowe. Potencjał ekonomiczny energetyki wiatrowej w regionie jest najwyższy w kraju i wynosi 14 GW. Moc uzyskiwana z zachodniopomorskich farm wiatrowych stanowiła aż 1/3 energii uzyskiwanej z wiatru w Polsce. W regionie zlokalizowanych jest 6 z 10 największych elektrowni wiatrowych w Polsce.
 44. Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w województwie jest dwukrotnie wyższy niż średnia dla Polski. Podobnie jak w skali całego kraju dominuje produkcja energii ze źródeł kopalnych. Ilość instalacji produkujących energię z wiatru w województwie jest stosunkowo niewielka, to już moc instalacji znajdujących się w województwie stawia nas w czołówce krajowej z mocą zainstalowaną. Przeszkodą w pełnym wykorzystaniu potencjału regionu w zakresie rozwoju produkcji i dystrybucji energii z OZE są ograniczone możliwości przesyłania energii z północy kraju, co jest dla regionu szczególnie istotne, ponieważ to właśnie w pasie nadmorskim województwa znajdują się jedne z najlepszych pod względem wietrzności (a tym samym najlepsze dla lokalizacji farm wiatrowych) obszary w skali całego kraju. Istniejące linie wysokiego napięcia należy również modernizować, ponieważ średni wiek linii wynosi ponad 30 lat. Charakterystyczną cechą regionu jest również, jak wspomniano powyżej, w zakresie energetyki wiatrowej, mała ilość instalacji przy dużej mocy zainstalowanej, co świadczy o lokalizacji w województwie dużych farm wiatrowych.
 45. W odniesieniu do produkcji energii z biomasy można dostrzec nie wystarczające wykorzystanie potencjału województwa (wg mapy źródeł OZE dostępnych na stronie polskiego regulatora rynku energii w regionie znajdują się tylko dwie elektrownie na biomasę). W województwie zachodniopomorskim znajduje się wprawdzie największy w kraju kocioł biomasowy, ale jest to jednostkowe źródło. Dlatego też należy dążyć do powstania źródeł OZE, które nie tylko będą stanowiły alternatywę dla konwencjonalnie produkowanej energii, ale również będą zastępowały źródła tradycyjne, przyczyniając się do zmniejszenia wytwarzanych w regionie emisji. Nowe inwestycje znacząco wpłyną na zwiększenie produkcji energii ze źródeł odnawialnych. Planowane są kolejne elektrownie wiatrowe. Duże zapotrzebowanie na biomasę, jakie wystąpi w województwie, przyczyni się do zagospodarowania niewykorzystywanych obecnie gruntów a w konsekwencji do aktywizacji terenów wiejskich. Istotna będzie również budowa i modernizacja sieci elektroenergetycznych umożliwiających przyłączenie jednostek wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych.
 46. Do niedawna, branża metalowa w badaniach zaliczana była do branży stoczniowej lub morskiej. Przeprofilowanie produkcji przedsiębiorstw, wymuszone nową sytuacją gospodarczą, przyczyniło się do ujawnienia znaczącego potencjału branży metalowej w województwie zachodniopomorskim, która ma istotny związek z aktywizacją regionalnego rynku pracy oraz budowaniem nowej tożsamości regionu. Biorąc pod uwagę uwarunkowania regionalne województwa zachodniopomorskiego należy zwrócić szczególną uwagę na to, aby w ramach tego obszaru wyróżnić również produkcje i montaż instalacji do OZE. W regionie są już firmy (i powstają nowe) produkujące urządzenia przeznaczone dla gospodarstw domowych, służące do pozyskiwania energii m. in. z wiatru i słońca.

Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • przygraniczne i nadmorskie położenie województwa, bliskość aglomeracji berlińskiej (BSR – najszybciej rozwijający się region Europy) • dwa ośrodki regionalne (Szczecin i Koszalin) stymulujące i równoważące rozwój regionalny • dobrze wykształcona, wielofunkcyjna aglomeracja szczecińska z atrakcyjnymi terenami inwestycyjnymi • istniejące strefy aktywności inwestycyjnej w innych częściach województwa • walory przyrodnicze (wody, lasy) oraz ich gospodarcze i turystyczne wykorzystanie • względnie wysoka atrakcyjność inwestycyjna (6. miejsce wg IBnGR) • rozwinięty sektor przemysłów morskich, transportu morskiego i przetwórstwa rybnego • rozwinięta turystyka medyczna (stomatologia, chirurgia plastyczna, SPA & wellness) • istnienie uczelni wyższych o znacznym potencjale edukacyjnym • duży odsetek studiujących na kierunku nauka-inżynieria • wysoka koncentracja mikroprzedsiębiorstw • transgraniczne i międzynarodowe powiązania środowiska regionalnego (korpus NATO, firmy z kapitałem zagranicznym, turystyka) • ponadprzeciętna znajomość języka niemieckiego (poziom komunikacyjny) 	<ul style="list-style-type: none"> • niedostateczne powiązanie sieci komunikacyjnej z centralną Polską • mała ilość dużych przedsiębiorstw • brak spójnego systemu wspierania przedsiębiorczości • niski potencjał innowacyjny, niskie nakłady na badania i rozwój w przedsiębiorstwach • słaba kultura innowacyjna, niedostateczny poziom transferu wiedzy do biznesu • brak silnego ośrodka akademickiego • niski poziom edukacji • niedostosowanie kształcenia do potrzeb rynku pracy • niekorzystne tendencje demograficzne • niska dynamika wzrostu PKB • dysproporcje w rozwoju społeczno-ekonomicznym subregionów • wysoki poziom bezrobocia strukturalnego, zwłaszcza na obszarach wiejskich • dysproporcja efektywności pomiędzy sektorami gospodarki w regionie • nie w pełni wykorzystany potencjał portów morskich • niewielka i malejąca liczba zakładów przetwórstwa spożywczego • niewykorzystany potencjał małych portów i przystani rybackich
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • wzrost politycznego i gospodarczego znaczenia Regionu Morza Bałtyckiego w polityce krajowej i unijnej • atrakcyjność systemu podatkowego dla potencjalnych inwestorów • efektywne polityka klastrowa • korzystna polityka EU wobec udziału OZE w energetyce • relokacja produkcji ze starych do nowych krajów UE • wzmożone wsparcie dla MŚP w przyszłej perspektywie finansowej UE • rozwój ekonomii społecznej • rozwój żeglugi promowej i transportu lotniczego • inwestycje infrastrukturalne w sieć drogową i kolejową 	<ul style="list-style-type: none"> • niski wskaźnik urodzeń • brak skutecznych działań lobbystycznych • uzależnienie poszczególnych sektorów od czynnika sezonowości (usługi turystyczne, handel) • zły stan sieci energetycznych • konkurencja ze strony innych regionów w zakresie przyciągania BIZ • centralizacja dystrybucji i wykorzystania środków UE • niedowartościowanie sfery badawczo-rozwojowej w Polsce • odpływ wykwalifikowanej kadry • nasilenie zjawiska wykluczenia społecznego • niedostateczna dostępność opieki żłobkowej i przedszkolnej

	• bariery prawne i infrastrukturalne dla rozwoju energetyki odnawialnej

Część wykonawcza

Cel strategiczny 1

Kreowanie regionalnych i inteligentnych specjalizacji w oparciu o działalność badawczo-rozwojową

Sytuacja ekonomiczna województwa zachodniopomorskiego oraz jego wzrost gospodarczy uzależnione są w dużej mierze od poziomu i rozwoju działalności innowacyjnej i badawczo-rozwojowej, jak również od wykorzystywania jej wyników jako siły napędzającej gospodarkę. Obecnie region stoi przed wyzwaniem, jakim jest zwiększenie konkurencyjności oraz innowacyjności gospodarki. Istotnym jest podjęcie działań, które pozwolą w oparciu o endogeniczny potencjał regionu, wykreować regionalne i inteligentne specjalizacje. Stanowią one instrument rozwoju regionu skoncentrowany na dziedzinach, w których posiada największy potencjał i zaplecze badawczo-rozwojowe, a tym samym istnieją warunki dla rozwoju nowoczesnej i innowacyjnej gospodarki. Kluczowy jest transfer wiedzy, komercjalizacja badań, budowanie powiązań i intensyfikacja współpracy pomiędzy ośrodkami akademickimi a naukowo-badawczymi. Traktując inteligentne specjalizacje jako proces, należy wskazać sposób w jaki go prowadzić, w tym potrzebne zasoby, jednostki gospodarcze, narzędzia identyfikacji i rozwoju specjalizacji oraz ewentualne instrumenty wsparcia.

Obecność w województwie zachodniopomorskim sektorów takich, jak: spożywczy, metalowy, budowlany, logistyka z produkcją środków transportu, chemiczny oraz drzewno-meblarski, pozwoliła w ostatnich dwudziestu latach zbudować szerokie kompetencje w tym zakresie w obszarze edukacji, badań i produkcji. Celem województwa zachodniopomorskiego powinna być promocja elementów, które świadczą o wyjątkowości wiedzy i zasobów regionu, co stanowić będzie przewagę gospodarczą. Koncentracja na określonych obszarach pozwoli uzyskać efekt skali, a także rozwijać wyróżniające i oryginalne obszary specjalizacji. Proces ten wymaga jednak inicjowania nowych form współpracy między przedsiębiorstwami, instytucjami otoczenia biznesu oraz jednostkami badawczo-rozwojowymi.

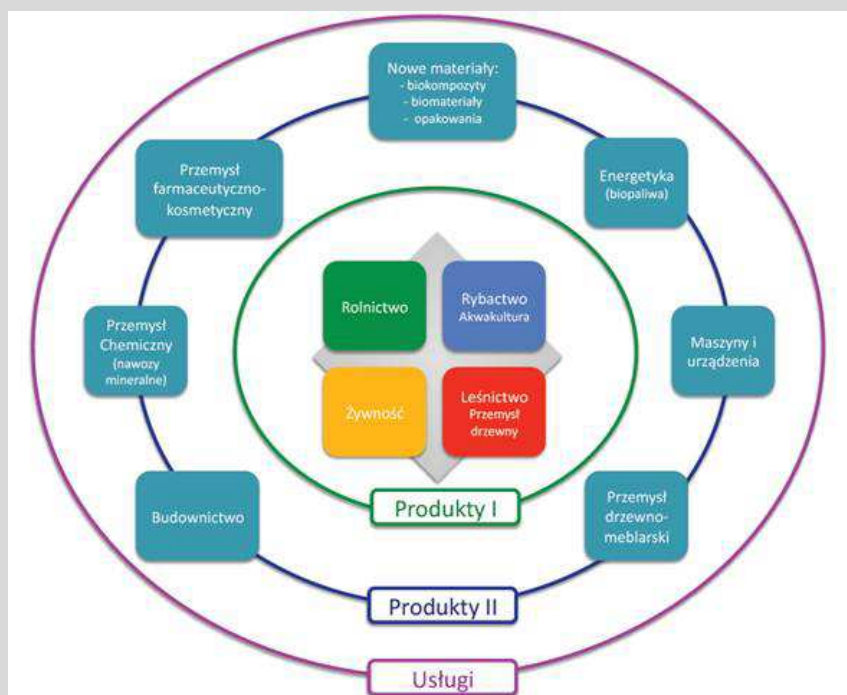
Priorytety

- 1.1. Intensyfikacja działań na rzecz rozwoju biogospodarki**
- 1.2. Wzrost znaczenia działalności morskiej i logistyki**
- 1.3. Wykorzystanie potencjału przemysłu metalowo-maszynowego**
- 1.4. Rozwój usług przyszłości**
- 1.5. Wzmocnienie potencjału gospodarki turystycznej na rzecz rozwoju przemysłu czasu wolnego i przemysłów kreatywnych**

Priorytet 1.1.

Identyfikacja działań na rzecz rozwoju biogospodarki

Biogospodarka staje się istotnym sektorem działalności przemysłowej w Europie. Rozumiana jako działalność polegająca na zrównoważonym wykorzystaniu zasobów naturalnych oraz procesów biologicznych do tworzenia nowych produktów i usług będzie dla województwa zachodniopomorskiego szansą intensywnego rozwoju, a także możliwością silnego oddziaływania na politykę innowacyjną Europy. Stworzenie bardziej innowacyjnej i niskoemisyjnej gospodarki łączącej ze sobą zrównoważone rolnictwo i rybołówstwo, bezpieczeństwo żywnościowe i wykorzystywanie zasobów odnawialnych przełoży się na konkurencyjność regionu i realizację wysokich standardów ekologicznych. Rozwój biogospodarki nieść będzie dla regionu potencjał rozwojowy i wzrost zatrudnienia na obszarach wiejskich, nabrzeżnych i przemysłowych

- 1.1.1. **Utworzenie Zachodniopomorskiego Centrum Biogospodarki (ZCB)**
- 1.1.2. **Stworzenie polityki wsparcia klastrów i innych instytucji otoczenia biznesu w obszarze biogospodarki**
- 1.1.3. **Podniesienie potencjału jednostek naukowo-badawczych w obszarze biogospodarki**
- 1.1.4. **Wzmocnienie potencjału bazy surowcowej rolnictwa, rybactwa i leśnictwa**
- 1.1.5. **Wzmocnienie potencjału bazy produkcyjnej, przetwórczej, przechowalnictwa, dystrybucji i promocji w zakresie biogospodarki**

- 1.1.6. **Wsparcie tworzenia lokalnych programów umożliwiających konsumpcję wysokiej jakości żywności regionalnej (produkowanej lokalnie przez gospodarstwa rolne i podmioty związane terytorialnie z konsumentami)**

Priorytet 1.2.

Wzrost znaczenia działalności morskiej i logistyki

Gospodarka morską jest jednym z najważniejszych elementów współczesnego światowego systemu gospodarczego. Transport morski ma ogromne znaczenie dla międzynarodowej wymiany handlowej, gdyż około 90% towarów przeznaczonych na rynki inne niż rynek UE obsługiwanych jest przez transport morski, a w przypadku handlu wewnętrznego UE jest to ponad 40%. Jednak pojęcie gospodarki morskiej jest bardzo szerokie i nie można utożsamiać go jedynie z transportem morskim. W Niebieskiej Księdze *W sprawie zintegrowanej polityki morskiej* [COM(2007)575] Komisja Europejska zintegrowaną polityką morską obejmuje m.in. takie obszary działalności jak: badania, bezpieczeństwo, biotechnologię, dziedzictwo narodowe, edukację, ekologię, energię, informatykę, klastry, medycynę, morskie planowanie przestrzenne, naukę, obronność, oceanologię, oceanografię, prawo, porty morskie i śródlądowe, rybactwo, rybołówstwo, sport, stocznie, telekomunikację turystykę, zasoby surowcowe, zasoby siły roboczej, zarządzanie przestrzenne morze-ląd, zlewiska, żeglugę morską i śródlądową. Potencjał gospodarczy województwa zachodniopomorskiego wyznacza przemysł i usługi związane z gospodarką morską. Coraz bardziej dynamicznie rozwija się handel, turystyka i pozostałe usługi rynkowe. Nadmorskie położenie regionu decyduje o dużej roli podmiotów związanych z gospodarką morską, co stanowi o specyfice regionu. Jest to atut, ale i zagrożenie, bowiem duże uzależnienie gospodarki regionu od związanych z morzem dziedzin może mieć niekorzystny wpływ na rozwój województwa, szczególnie w okresach dekoniunktury w tym sektorze. Szeroko rozumiana gospodarka morską województwa jest silnie powiązana z koniunkturą światową, a z racji jej znaczenia w regionie –wpływ koniunktury światowej na gospodarkę regionu jest relatywnie większy niż w innych województwach.

- 1.2.1. **Utworzenie Bałtyckiego Centrum Badawczo-Wdrożeniowego Gospodarki Morskiej (BCBWGM)**
- 1.2.2. **Wspieranie klastrów w obszarze działalności morskiej i logistyki**
- 1.2.3. **Podniesienie potencjału jednostek naukowo-badawczych w obszarze działalności morskiej i logistyki**
- 1.2.4. **Podnoszenie bezpieczeństwa pracy na morzu**
- 1.2.5. **Wykorzystanie potencjału małych portów do rozwoju usług wokół off-shore**
- 1.2.6. **Wykorzystanie infrastruktury punktowej o znaczeniu europejskim, krajowym i regionalnym**

Priorytet 1.3.***Wykorzystanie potencjału przemysłu metalowo-maszynowego***

Na terenie województwa dość licznie reprezentowany jest sektor produkcji wyrobów z metalu – to trzecia sekcja z działu przemysłu przetwórczego pod względem wielkości produkcji sprzedanej. Działalność tego typu przedsiębiorstw w regionie związana jest z wieloletnią kooperacją i pracami na rzecz przemysłu stoczniowego. Spadek znaczenia przemysłu stoczniowego staje się impulsem do restrukturyzacji tej specjalizacji i wykorzystania posiadanych technologii do wejścia na inne rynki produktowe. Sektor stoczniowo-metalowy cechuje się bardzo dużym rozdrobnieniem, obejmuje działy PKD: odlewnictwo metali, obróbka metali, różnego rodzaju produkcja narzędzi i urządzeń, produkcja statków, łodzi, lokomotyw oraz naprawa i konserwacja maszyn, statków i łodzi. Sektor ten cechuje bardzo duże rozdrobnienie – wśród podmiotów zaliczonych do tej branży, prawie 95% stanowią mikroprzedsiębiorstwa. Rozkład wielkości podmiotów tego sektora jest zbliżony z rozkładem wielkości wszystkich podmiotów w województwie zachodniopomorskim, dla których występuje bardzo duża koncentracja mikroprzedsiębiorstw przy mniejszym niż 1% udziale dużych firm. Specyfika sektora – zwłaszcza komponentu stoczniowego do którego zaliczamy produkcję małych i średnich jachtów wykonanych z laminatów polimerowych, powoduje że jego udział w eksporcie jest wyższy niż np. branży budowlanej, i stanowi 7,8% ogólnego eksportu województwa. Nadmorskie położenie jest warunkiem koniecznym ze względów logistycznych dla lokowania inwestycji, które charakteryzują przemysł wielkogabarytowy. Ponadto uwarunkowania historyczne sprawiły, że w województwie zachodniopomorskim powstało wiele przedsiębiorstw produkujących elementy metalowe, często jako poddostawcy dla dużych przedsiębiorstw.

- 1.3.1. Wykorzystanie potencjału branży stoczniowej, w tym do rozwoju sektora off-shore**
- 1.3.2. Wspieranie klastrów w obszarze przemysłu metalowo-maszynowego**
- 1.3.3. Podniesienie potencjału jednostek naukowo-badawczych w obszarze przemysłu metalowo-maszynowego**

Priorytet 1.4.***Usługi przyszłości***

Gospodarka oparta na wiedzy stanowi określenie współczesnego etapu rozwoju gospodarki, gdzie wiedzę, która odgrywa decydującą rolę w stymulowaniu rozwoju gospodarczego i społecznego rozumie się jako zdolność do działania. Motorem dla wzrostu gospodarczego są niewątpliwie wiedza, innowacje, badania naukowe i umiejętności ich komercjalizacji, jak również metody generowania nowych idei i pomysłów, czy umiejętne zarządzanie wiedzą i technologią w przedsiębiorstwie. Usługi oparte na wiedzy to część gospodarki, której rozwój zdeterminowany jest wiedzą technologiczną oraz oparte na niej innowacje, które mogą być wykorzystane do produkcji nowych usług najpierw przez przedsiębiorstwa innowacyjne, a następnie, wskutek dyfuzji innowacji, przez inne przedsiębiorstwa. Według wyników badań OECD szacowanych dla najbardziej rozwiniętych krajów, firmy obecnie inwestują w wartości niematerialne i prawne związane z innowacjami (B+R, oprogramowania, know-how) niemal tyle ile inwestują w tradycyjne formy kapitału. Polska gospodarka musi przejść z gospodarki opartej o niskie koszty pracy do gospodarki opartej na wiedzy. Trendy rozwojowe oraz postępująca globalizacja powodują, że trwały rozwój może być zagwarantowany jedynie poprzez budowanie przewagi konkurencyjnej przez przedsiębiorstwa opierające swoją działalność na innowacjach. Sektor nowoczesnych usług, w tym IT i ICT koncentruje się w stolicy województwa. Region ma już pewne sukcesy w przyciąganiu inwestorów usługowych. Działalność rozpoczęło centrum księgowo-rozliczeniowe niemieckiego koncernu Metro AG. Od kilku lat z powodzeniem działają włoski UniCredit i duński Coloplast. Okrętami flagowymi ICT są fińskie Tieto i rodzime Home.pl. Te przykłady dowodzą, że województwo może być atrakcyjny dla branży BPO. Usługi i produkcja oparte na wiedzy ze swej natury mają charakter horyzontalny co oznacza, że ich rozwój jest ściśle związany z rozwojem innych sektorów, a zatem perspektywy poszczególnych usług powiązane są z perspektywami dla pozostałych sektorów funkcjonalnych.

- 1.4.1. Stworzenie polityki wsparcia klastrów i innych instytucji otoczenia biznesu w obszarze usług przyszłości lub Rozwój współpracy międzybranżowej (cross-clustering) klastra IT z innymi organizacjami klastrowymi i powiązaniem kooperacyjnymi.**
- 1.4.2. Podnoszenie kompetencji zasobów ludzkich wokół sektora KPO i ICT/IT**
- 1.4.3. Wsparcie komercjalizacji i wdrażania nowych usług i technologii ICT w sektorze ochrony zdrowia i turystyce zdrowotnej**
- 1.4.4. Wsparcie komercjalizacji i wdrażania nowych usług i technologii ICT w sektorze publicznym**
- 1.4.5. Wsparcie komercjalizacji i wdrażania nowych usług i technologii ICT w sektorze gospodarki morskiej**

Priorytet 1.5.***Wzmocnienie potencjału gospodarki turystycznej na rzecz rozwoju przemysłu czasu wolnego i przemysłów kreatywnych***

Turystyka zdrowotna obejmująca turystykę uzdrowiskową (poprawa ogólnego stanu zdrowia oraz leczenie różnego rodzaju schorzeń), turystykę medyczną (podróże poza granice kraju w celu skorzystania z opieki medycznej kraju odwiedzanego) i turystykę spa & wellness (wyjazdy do specjalnych ośrodków, mające na celu poprawę kondycji fizycznej i psychicznej). Pomorze Zachodnie to jeden z najbardziej zróżnicowanych turystycznie regionów w Polsce. Turystów z kraju i z zagranicy przyciągają liczne ośrodki lecznicze i wypoczynkowe w Szczecinie i w pasie nadmorskim, jak również znane uzdrowiska w Świnoujściu, Kamieniu Pomorskim, Kołobrzegu, Połczynie Zdroju i Dąbkach. Niezaprzeczalne i niespotykane walory klimatyczne regionu, morska, nasycona jodem bryza, pokłady leczniczej borowiny i solanki są podstawą rozwiniętej sieci usług, zabiegów leczniczych, rehabilitacyjnych oraz usług spa & wellness, świadczonych w oparciu o bogatą bazę zabiegową. Nie bez znaczenia jest również silna sieć ośrodków spa, która jest charakterystyczna dla Województwa Zachodniopomorskiego, przede wszystkim dla pasa nadmorskiego i jest cennym elementem przyciągającym turystów i kuracjuszy.

Priorytet *Wzmocnienie potencjału sektora turystyki* został uszczegółowiony poprzez wyodrębniony Program Strategiczny *Przemysły czasu wolnego i Przemysły kreatywne*.

Cel strategiczny 2

Rozwój przedsiębiorstw

W ogólnej strukturze podmiotów gospodarczych dominują przedsiębiorstwa, szczególnie z sektora mikro, małych i średnich. Pełnią one ważne funkcje gospodarcze i społeczne - przyczyniają się do ograniczania bezrobocia poprzez tworzenie miejsc pracy i pozytywnie wpływają na wzrost gospodarczy w skali lokalnej i gospodarki kraju. Znacząca rola MSP w krajowej gospodarce jest wynikiem stosunkowo wysoko rozwiniętej przedsiębiorczości społeczeństwa. W czasach globalnych przemian w gospodarce na znaczeniu tracą tradycyjne źródła przewag konkurencyjnych na rzecz zupełnie nowych czynników konkurencyjności. W coraz większym stopniu sukces rynkowy osiągają niewielkie, młode, innowacyjne firmy, potrafiące elastycznie reagować na zmiany otoczenia zewnętrznego, konkurencji i specyficznych wymagań klientów. Zachodniopomorscy przedsiębiorstwa najczęściej korzystają ze sprawdzonych w krajach zachodnich lub w innych regionach Polski rozwiązań transferowanych przez zakup maszyn i urządzeń oraz gotowych technologii. Otoczenie infrastrukturalne działalności innowacyjnej w regionie, jest dopiero w fazie tworzenia i dostosowywania do standardów Unii Europejskiej. Współpraca biznesu z sektorem B+R w regionie nie ma jeszcze charakteru strategicznego, zorientowanego na długofalowy rozwój innowacji.

Gospodarka województwa zachodniopomorskiego jest bardzo zróżnicowana pod względem przestrzennym. Dostępność rynku zbytu oraz niskie koszty dostarczania towarów i usług sprawiają, że prawie jedna trzecia przedsiębiorstw i małych firm prowadzi działalność w miejscowościach, których liczba mieszkańców przekracza 30 tysięcy. Województwo zachodniopomorskie charakteryzuje się znaczną liczbą podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Istotnym z punktu widzenia rozwoju gospodarczego Pomorza Zachodniego jest wzmocnienie infrastruktury na rzecz rozwoju gospodarczego, szczególnie na terenach peryferyjnych (powojkowych, poprzemysłowych, pokolejowych i popegeerowskich). Zasadnym jest uporządkowanie i przygotowanie terenów inwestycyjnych w celu nadania im nowych funkcji gospodarczych, sprzyjających powstawaniu miejsc pracy i wzmocnieniu połączeń funkcjonalnych różnych części regionu. Aktywność przedsiębiorstw na rynkach międzynarodowych oraz promocja gospodarcza i turystyczna regionu ma wpływ zarówno na atrakcyjność inwestycyjną województwa jak i rozwój działalności kooperacyjnej przedsiębiorstw. Województwo powinno dążyć do wykorzystania i rozwoju istniejących potencjałów do ściągnięcia inwestycji i zwiększenia udziału eksportu w PKB regionu jak i jego dywersyfikacji.

Priorytety

- 2.1. Wsparcie przedsiębiorczości**
- 2.2. Wsparcie zatrudnienia**
- 2.3. Dostosowanie jakości i efektywności kształcenia do potrzeb rynku pracy**
- 2.4. Rozwój przedsiębiorczości akademickiej**

Priorytet 2.1. Wspieranie przedsiębiorczości

Istotnym priorytetem samorządu jest podnoszenie i wzmacnianie atrakcyjności inwestycyjnej województwa zachodniopomorskiego w powiązaniu z rozwojem narzędzi wsparcia biznesu. Wspieranie napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych i krajowych do regionu poprzez poprawę oferty inwestycyjnej służy rozwojowi obszarów strategicznych. Samorząd Województwa Zachodniopomorskiego realizuje zadania związane z poprawą oferty inwestycyjnej regionu przede wszystkim poprzez wsparcie finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego. Działania te stanowią fundament rozwoju terenów inwestycyjnych w całym regionie. Celem Poddziałania 1.3.3 *Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej* jest polepszenie przedsiębiorstwom warunków prowadzenia działalności gospodarczej oraz tworzenie warunków do lokowania inwestycji oraz infrastruktury technicznej poprzez: uzbrojenie strefy inwestycyjnej w niezbędną infrastrukturę techniczną, w szczególności w sieć wodną, kanalizacyjną, energetyczną, gazową, deszczową, telekomunikacyjną, sieci specjalistyczne oraz drogi wewnętrzne oraz doprowadzenie do strefy inwestycyjnej niezbędnej sieci wodnej i kanalizacyjnej oraz niezbędnej infrastruktury drogowej. Do stycznia 2013 roku w regionie ze wsparcia w ramach inicjatywy Jeremie skorzystało ponad 1700 przedsiębiorstw. Średnia wartość wsparcia jednego przedsiębiorstwa wyniosła 131 826 zł. Podobnym zainteresowaniem cieszyło się zarówno wsparcie w postaci pożyczki jak i poręczenia. Większość pożyczek (86,55%) i poręczeń (80,58%) została udzielona firmom zatrudniającym mniej niż 10 pracowników oraz osiągającym obrót roczny nieprzekraczający 2 milionów EUR. Badania ewaluacyjne dotyczące wdrażania instrumentów inżynierii finansowej w województwie potwierdzają potrzebę dalszego rozwoju tej formy wsparcia szczególnie dla mikro i małych przedsiębiorców.

- 2.1.1. Wsparcie eksportu i międzynarodowej współpracy gospodarczej**
- 2.1.2. Zrealizowanie inwestycji podnoszących atrakcyjność inwestycyjną regionu**
- 2.1.3. Ulokowanie inwestycji bezpośrednich na wolnych terenach inwestycyjnych**
- 2.1.4. Rozwój finansowych instrumentów wsparcia podmiotów gospodarczych**
- 2.1.5. Rozwój instytucji brokerów innowacji**

Priorytet 2.2.**Wsparcie zatrudnienia**

Mimo poprawy sytuacji na zachodniopomorskim rynku pracy wynikającej z ogólnej zmiany kondycji makroekonomicznej kraju, w regionie wciąż odnotowuje się niezadowalający poziom aktywności ekonomicznej: wysokie bezrobocie, niski poziom zatrudnienia i bardzo wysoką bierność zawodową. Zahamowanie produkcji i zwolnienia pracownicze dotknęły także liczne, mniejsze zakłady kooperujące, w szczególności powiązane z sektorem morskim. W związku z tym zauważalny jest nie tylko stały dopływ bezrobotnych na lokalny rynek pracy, ale także znaczący dopływ grup wąsko wyspecjalizowanych fachowców, których szanse na znalezienie nowej pracy bez przekwalifikowania są ograniczone.

Województwo zachodniopomorskie znajduje się wśród województw o najwyższej stopie bezrobocia oraz o najniższym wskaźniku aktywności zawodowej. Wśród osób bezrobotnych dominują osoby wchodzące na rynek pracy, osoby po 50 roku życia, osoby niepełnosprawne, mieszkańcy obszarów wiejskich oraz osoby długotrwale bezrobotne. Kwalifikacje i kompetencje osób nieaktywnych zawodowo i bezrobotnych są często niedostosowane do potrzeb pracodawców. Ponadto, istotną barierą w podjęciu zatrudnienia jest brak odpowiedniego doświadczenia zawodowego. Z racji struktury osadniczej województwa, jego peryferyjnego i przygranicznego położenia oraz mankamentów wynikających ze zdiagnozowanej w województwie słabej elastyczności rynku pracy, a także niedostosowania struktury podaży i popytu na pracę niezbędne jest wzmocnienie mobilności zawodowej. Na rynku pracy coraz częściej stosuje się alternatywne formy zatrudnienia. Analizując strukturę zachodniopomorskich podmiotów gospodarczych wg wielkości zatrudnienia, zdecydowanie dominują mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające 0-9 osób. Duży udział mikrofirm w regionie może być spowodowany coraz częstszym obniżaniem kosztów pracy poprzez przymuszanie pracowników do rejestrowania własnej działalności gospodarczej. Ponadto własna działalność stała się w ostatnich latach "alternatywną formą zatrudnienia" dla osób bezrobotnych, w głównej mierze dzięki wsparciu finansowemu ze środków EFS oraz z Funduszu Pracy na podjęcie działalności gospodarczej.

- 2.2.1. Wsparcie na rzecz zatrudnienia wybranych grup w szczególnej sytuacji na rynku pracy**
- 2.2.2. Wspieranie elastycznego rynku pracy w regionie**
- 2.2.3. Wsparcie samozatrudnienia i przedsiębiorczości**
- 2.2.4. Wzmacnianie aktywności zawodowej**

Priorytet 2.3.**Dostosowanie jakości i efektywności kształcenia do potrzeb rynku pracy**

Atutem województwa zachodniopomorskiego jest wysoka jakość kapitału ludzkiego, a podstawę regionalnego potencjału innowacyjnego stanowią wyższe uczelnie publiczne. Zgodnie z *V Raportem Kohezyjnym* ok. 20% zatrudnionych w regionie posiada wykształcenie i pracuje w tzw. sektorze naukowo-technologicznym, co daje 2. miejsce w kraju i stanowi lepszy wynik niż w wielu regionach włoskich, hiszpańskich, a nawet kilku niemieckich, francuskich i brytyjskich. Województwo odnotowuje również wysoki odsetek absolwentów kierunków naukowo-inżynierskich oraz wysoki odsetek osób z wyższym wykształceniem. Zachodniopomorscy pracodawcy preferują osoby posiadające zawód, z konkretnymi umiejętnościami czyli takie, których braki kwalifikacyjne można uzupełnić ewentualnym przeszkoleniem: np. absolwentów techników, ZSZ, na stanowiska sprzedawców – z wykształceniem ogólnokształcącym. W skali regionu najmniej znaczące dla pracodawców są zawody rolnicze, leśnicze, rybackie, nieco większym zainteresowaniem cieszą się operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń, zawody kierownicze oraz pracownicy wykonujący prace proste, a największym: zawody specjalistyczne, pracownicy usług osobistych i sprzedawcy, zawody techniczne/personel średniego szczebla, zawody związane z obsługą biur, zawody robotnicze/rzemieślnicze.

2.3.1. Wspieranie zarządzania regionalną polityką rynku pracy

2.3.2. Wdrożenie standardów edukacyjnych dla regionu na wszystkich poziomach kształcenia według wyzwań rynku pracy

2.3.3. Doskonalenie umiejętności językowych

Priorytet 2.4. Rozwój przedsiębiorczości akademickiej

Przedsiębiorczość akademicka oznacza aktywność w sferze edukacji biznesu oraz praktyczne wsparcie dla nowych firm powstałych na bazie *know-how* osób związanych z badaniami naukowymi. Szkolnictwo wyższe zarówno w regionie, jak i w całym kraju stoi przed poważnym wyzwaniem, jakim jest budowanie społeczeństwa i gospodarki opartej na wiedzy. Istotne są znaczące przeobrażenia i reformy systemu szkolnictwa wyższego, tak aby w jak najlepszy sposób sprostać wyzwaniom współczesnej cywilizacji. Uczelnię może bowiem traktować analogicznie do przedsiębiorstwa. Dlatego powinna ona tworzyć ofertę w odpowiedzi na potrzeby rynku, prowadzić działania marketingowe, wprowadzić elementy menedżerskiego stylu zarządzania.

Zachodniopomorskie uczelnie starają się odpowiadać na zapotrzebowanie rynku uruchamiając nowe kierunki. Jednakże absolwenci szkół średnich wybierają nie te kierunki, które dają im nadzieję na karierę, ale te, które wydają im się łatwiejsze. Uczelnie wyższe nie powinny skupiać się na nauczaniu czysto teoretycznym, a większy nacisk powinny kłaść na praktykę. Obecnie absolwent studiów wyższych posiada dość dużą wiedzę teoretyczną, niestety nie potrafi jej w żaden sposób wykorzystać w potencjalnym miejscu pracy. Przede wszystkim pracodawcy wskazują na brak umiejętności pracy w zespole, niewystarczającą znajomość języków obcych, brak zdolności komunikacyjnych czy też nieumiejętność zastosowania wiedzy w praktyce zawodowej.

- 2.4.1. Poprawa współpracy uczelni z przedsiębiorcami**
- 2.4.2. Wsparcie oferty kierunków studiów związanych z kluczowymi branżami w regionie (np. stypendia)**
- 2.4.3. Kompleksowa oferta dla studentów zagranicznych**
- 2.4.4. Stworzenie systemu zachęt dla przedsiębiorczości studentów, doktorantów i pracowników naukowych**
- 2.4.5. Wsparcie i rozwój akademickich inkubatorów przedsiębiorczości**
- 2.4.6. Wzmocnienie udziału zespołów naukowych w praktykach gospodarczych i społecznych**

Cel strategiczny 3

Wzrost gospodarczy poprzez zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii (OZE)

Odnawialne źródła energii stanowią alternatywę dla paliw kopalnych i pomagają ograniczać emisje gazów cieplarnianych, różnicować dostawy energii i ograniczać zależność od niepewnych i niestabilnych rynków paliw kopalnych (zwłaszcza ropy i gazu). W unijnym sektorze energii ze źródeł odnawialnych zatrudnionych jest obecnie ok. 1,5 mln osób, a według prognoz liczba ta w 2020 roku może wzrosnąć do 4,5 mln. UE jest również światowym liderem w rozwijaniu technologii odnawialnej energii nowej generacji. Ramy legislacyjne UE dotyczące promowania odnawialnych źródeł energii zmieniły się znacznie w ostatnich latach, a obecnie stanowią stabilne ramy regulacyjne, dzięki którym łatwiej jest przyciągnąć inwestorów z sektora prywatnego.

Źródła wykorzystujące energię biomasy (uprawy energetyczne, biomasa leśna, odpady rolnicze i przemysłowe), biogazu oraz wiatru mają według ocen ekspertów największy potencjał do wykorzystania w Polsce w ramach istniejących mechanizmów wsparcia. Obecnie, technologie wykorzystujące energię słońca, z powodu niskiej efektywności ekonomicznej w zakresie produkcji energii elektrycznej, mogą odgrywać istotną rolę przede wszystkim w produkcji ciepła oraz w systemach wyspowych, nieprzyłączonych do krajowego systemu elektroenergetycznego.

Priorytet

3.1. Zwiększenie udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych

Priorytet 3.1.**Zwiększenie udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych**

Istotna dla przyszłego rozwoju regionu z pewnością jest energetyka, w szczególności odnawialne źródła energii. Województwo jest krajowym liderem w wytwarzaniu energii wiatrowej. W pasie nadmorskim i w bezpośrednim jego sąsiedztwie panują najlepsze w Polsce warunki wiatrowe. Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w województwie jest dwukrotnie wyższy niż średnia dla Polski. Region powinien dążyć do powstania źródeł OZE, które nie tylko będą stanowiły alternatywę dla konwencjonalnie produkowanej energii, ale również będą zastępowały źródła tradycyjne, przyczyniając się do zmniejszenia wytwarzanych w regionie emisji. Nowe inwestycje znacząco wpłyną na zwiększenie produkcji energii ze źródeł odnawialnych. Planowane są kolejne elektrownie wiatrowe. Duże zapotrzebowanie na biomasę, jakie wystąpi w województwie, przyczyni się do zagospodarowania niewykorzystywanych obecnie gruntów a w konsekwencji do aktywizacji terenów wiejskich. Istotna będzie również budowa i modernizacja sieci elektroenergetycznych umożliwiających przyłączenie jednostek wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych.

3.1.1. Rozwój inwestycji efektywnie i racjonalnie wykorzystujących OZE

3.1.2. Wsparcie podmiotów gospodarczych działających na rzecz wykorzystania OZE

3.1.3. Wzmocnienie potencjału bazy produkcyjnej przemysłu metalowo-maszynowego w zakresie produkcji na potrzeby biogospodarki (m.in. OZE, rolnictwa, rybactwa, zielonej chemii)

ZAŁOŻENIA PROGRAMU STRATEGICZNEGO:		Program Strategiczny GOSPODARKA				
Jednostka Wiodąca: UMWZ (Lider):		Centrum Obsługi Inwestorów i Eksporterów				
Jednostka Współpracująca UMWZ:						
Członek Zarządu odpowiedzialny za Program:						
OCENA POKRYCIA SRWZ PRZEZ PROGRAMY STRATEGICZNE						
Nr Celu	Cele główne Programu Strategicznego wpisujące się w Cele Kierunkowe SRWZ	Nr celu kierunkowego SRWZ	Uwagi (opis)	Wskaźniki rezultatu opisujące Cele główne PS		
				wartość bieżąca	wartość docelowa do roku:	
					2020	2022
1.	<i>Kreowanie regionalnych i inteligentnych specjalizacji w oparciu o działalność badawczo - rozwojową</i>			Nakłady na B+R w % PKB:	0,57%	0,62%
2.	<i>Rozwój Przedsiębiorstw</i>					
3.	<i>Wzrost gospodarczy poprzez zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii (OZE)</i>					
MACIERZ CELÓW i PRIORYTETÓW PROGRAMU STRATEGICZNEGO *)						
Nr Prior	Priorytety Programu Strateg.:	Przyporządkowanie do Celu głównego Programu Strategicznego	Czy dany Priorytet dotyczy również obszaru objętego innym Programem Strategicznym?	Wskaźniki rezultatu opisujące Priorytety		
				wartość bieżąca	wartość docelowa do roku:	
					2020	2022
1.1	Intensyfikacja działań na rzecz rozwoju biogospodarki	<i>Kreowanie regionalnych inteligentnych specjalizacji w oparciu o działalność badawczo-rozwojową</i>		produkcja sprzedana artykułów spożywczych i napojów (podmioty powyżej 9 osób): 6052,2 mln	9000 mln zł	9100 mln zł

1.2	Wzrost znaczenia działalności morskiej i logistyki	Kreowanie regionalnych inteligentnych specjalizacji w oparciu o działalność badawczo-rozwojową								zł (2011 r.)
1.3.	Wykorzystanie potencjału metalowo-maszynowego	Kreowanie regionalnych inteligentnych specjalizacji w oparciu o działalność badawczo-rozwojową								
1.4	Rozwój usług przyszłości	Kreowanie regionalnych inteligentnych specjalizacji w oparciu o działalność badawczo-rozwojową								
2.1	Wspieranie przedsiębiorczości	Rozwój przedsiębiorstw								
2.2	Wsparcie zatrudnienia	Rozwój przedsiębiorstw								
2.3	Dostosowanie jakości i efektywności kształcenia do potrzeb rynku pracy	Rozwój przedsiębiorstw								
2.4	Rozwój przedsiębiorczości akademickiej	Rozwój przedsiębiorstw								
3.1	Zwiększenie udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych	Wzrost gospodarczy poprzez zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii (OZE)								

DZIAŁANIA PROGRAMU STRATEGICZNEGO

Nr Dział	Działania	Numer i nazwa Priorytetu PS	Uzasadnienie w części diagnostycznej Programu Strategicznego	Realizatorzy Działania	Szacowane nakłady na realizację Działania*	Wskaźniki produktu opisujące Działania			Wskaźniki rezultatu opisujące Działania		
						wartość bieżąca	wartość docelowa do roku:		wartość bieżąca	wartość docelowa do roku:	
							2020	2022		2020	2022
1.1.1	Utworzenie Zachodniopomorskiego o Centrum Biogospodarki (ZCB)	1.1. Intensyfikacja działań na rzecz rozwoju biogospodarki		ZUT, US, PK, PUM, UMWZ	Ogółem: 300 mln zł Lokalne: Regionalne: Centralne: UE krajowe: UE regionalne:	Ilość Centów: 0	1	1	Ilość zrealizowanych projektów w ramach Centrum: 0	30	32
1.1.2	Stworzenie polityki wsparcia klastrów i innych instytucji otoczenia biznesu w obszarze biogospodarki	1.1. Intensyfikacja działań na rzecz rozwoju biogospodarki		UMWZ		Ilość wspartych klastrów i inicjatyw klastrów w	2	2	Ilość dofinansowanych projektów realizowanych w ramach klastrów i	10	11

						obszarze biogospodarki: 0			inicjatyw klastrowych w obszarze biogospodarki: 0		
1.1.3	Podniesienie potencjału jednostek naukowo-badawczych w obszarze biogospodarki	1.1. Intensyfikacja działań na rzecz rozwoju biogospodarki		UMWZ	300 mln zł	Liczba projektów w B+R realizowanych dzięki wsparciu : 0	30	32	Ilość skomercjalizowanych wyników prac B+R realizowanych przez jednostki naukowe w obszarze biogospodarki: 0	15	16
1.1.4	Wzmocnienie potencjału bazy surowcowej rolnictwa, rybactwa i leśnictwa	1.1. Intensyfikacja działań na rzecz rozwoju biogospodarki				Ilość dofinansowanych projektów: 0	100	105	Wartość produkcji towarowej rolnictwa na 1 ha [zł/ha]; 2539 zł/ha (2011 r.)	3300 zł/ha	3450 zł/ha
1.1.5	Wzmocnienie potencjału bazy produkcyjnej, przetwórczej, przechowalniczej, dystrybucji i promocji w zakresie biogospodarki	1.1. Intensyfikacja działań na rzecz rozwoju biogospodarki				Ilość dofinansowanych projektów: 0	50	52	Produkcja sprzedana artykułów spożywczych i napojów (podmioty powyżej 9 osób): 6052,2 mln zł (2011 r.)	9000 mln zł	9100 mln zł
1.1.6	... Wsparcie tworzenia lokalnych programów	1.1. Intensyfikacja działań na rzecz rozwoju biogospodarki				Ilość dofinans	20	22	Wartość produktów	10 mln zł	11 mln zł

	umożliwiających konsumpcję wysokiej jakości żywności regionalnej (produkowanej lokalnie przez gospodarstwa rolne i podmioty związane terytorialnie z konsumentami)	<i>biogospodarki</i>				owanych projektów: 0			dostarczonych w ramach programów: 0		
1.2.1	Utworzenie Bałtyckiego Centrum Badawczo-Wdrożeniowego Gospodarki Morskiej (BCBWGM)	<i>1.2. Wzrost znaczenia działalności morskiej i logistyki</i>		MA, ZUT, US, UM Szczecin, UMWZ	Ogółem: 290 mln zł Lokalne: Regionalne: Centralne: UE krajowe: UE regionalne:	Ilość Centrów: 0	1	1	Ilość zrealizowanych projektów w ramach Centrum: 0	10	12
1.2.2	Wspieranie klastrów w obszarze działalności morskiej i logistyki	<i>1.2. Wzrost znaczenia działalności morskiej i logistyki</i>		UMWZ		Ilość wspartych klastrów i inicjatyw klastrowych w obszarze działalności morskiej i logistyki: 0	2	2	Ilość dofinansowanych projektów realizowanych w ramach klastrów i inicjatyw klastrowych w obszarze działalności morskiej i logistyki: 0	10	11
1.2.3	Podniesienie potencjału jednostek	<i>1.2. Wzrost znaczenia działalności morskiej i logistyki</i>		UMWY	Ogółem: 290 mln zł Lokalne: Regionalne:	Liczba projektów w B+R	10	11	Ilość skomercjalizowanych	5	6

	naukowo-badawczych w obszarze działalności morskiej i logistyki				Centralne: UE krajowe: UE regionalne:	realizowanych dzięki wsparciu : 0			wyników prac B+R realizowanych przez jednostki naukowe w obszarze działalności morskiej i logistyki: 0		
1.2.4	Podnoszenie bezpieczeństwa pracy na morzu	1.2. Wzrost znaczenia działalności morskiej i logistyki		UMWZ, AM, ZUT, US, PUM	Ogółem: 16 mln zł Lokalne: Regionalne: Centralne: UE krajowe: UE regionalne:	Liczba projektów w B+R realizowanych dzięki wsparciu : 0	3	3	Liczba marynarzy i pracowników w lądowych przeszkolenych w zakresie bezpieczeństwa życia na morzu Liczba wypadków na morzu	+ 10% / -10%	+ 10% / -10%
1.2.5	Wykorzystanie potencjału małych portów do rozwoju usług wokół off-shore	1.2. Wzrost znaczenia działalności morskiej i logistyki		UMWZ, Urząd Morski, ZRSziŚ	Ogółem: 10 mln zł Lokalne: Regionalne: Centralne: UE krajowe: UE regionalne:	Liczba projektów w B+R realizowanych dzięki wsparciu : 0	5	5	Zwiększenie udziału dochodów w sektorach / branży off-shore w ogólnym bilansie PKB Województwa	30%	35%
1.2.6	... Wykorzystanie infrastruktury punktowej o	1.2. Wzrost znaczenia działalności morskiej i logistyki		Zarządcy obiektów składowych i centrów logistycznych,	Ogółem: 30 mln zł Lokalne: Regionalne: Centralne:	Liczba projektów w B+R realizow	10	10	Zwiększenie wolumenu ładunków obsługiwany	30%	35%

	znaczeniu europejskim, krajowym i regionalnym			UMWZ, NGO, Zarządy Infrastruktury	UE krajowe: UE regionalne:	anymch dzięki wsparciu : 0			ch przez centra logistyczne i obiekty składowe		
1.3.1	Wykorzystanie potencjału branży stoczniowej, w tym do rozwoju sektora off-shore	<i>1.3 Wykorzystanie potencjału przemysłu metalowo-maszynowego</i>									
1.3.2	Wspieranie klastrów w obszarze przemysłu metalowo-maszynowego	<i>1.3 Wykorzystanie potencjału przemysłu metalowo-maszynowego</i>		UMWZ		Ilość wspartych klastrów i inicjatyw klastrowych w obszarze przemysłu metalowo-maszynowego: 0	2	2	Ilość dofinansowanych projektów realizowanych w ramach klastrów i inicjatyw klastrowych w obszarze przemysłu metalowo-maszynowego: 0	10	11
1.3.3	Podniesienie potencjału jednostek naukowo-badawczych w obszarze przemysłu metalowo-maszynowego	<i>1.3 Wykorzystanie potencjału przemysłu metalowo-maszynowego</i>				Liczba projektów w B+R realizowanych dzięki wsparciu : 0	10	11	Ilość skomercjalizowanych wyników prac B+R realizowanych przez jednostki naukowe w obszarze przemysłu metalowo-	5	6

									maszynowe go: 0		
1.3.4	Zapewnienie mechanizmów wsparcia jednostek naukowo-badawczych w obszarze monitorowania i automatyzacji procesów przemysłowych oraz optymalizacji w zakresie zwiększenia efektywności w tym energetycznej istniejących procesów	1.3 Wykorzystanie potencjału przemysłu metalowo-maszynowego									
1.4.1	Stworzenie polityki wsparcia klastrów i innych instytucji otoczenia biznesu w obszarze usług przyszłości lub Rozwój współpracy międzybranżowej (cross-clustering) klastra IT z innymi organizacjami klastrowymi i powiązaniemi kooperacyjnymi	1.4 Rozwój usług przyszłości		UMWZ, Klaster ICT	Ogółem: Lokalne: Regionalne: Centralne: UE krajowe: UE regionalne:	Liczba zrealizowanych projektów: 0	8	12	Liczba nowych usług: 0	7	9

1.4.2	Podnoszenie kompetencji zasobów ludzkich wokół sektora KPO i ICT/IT	1.4 <i>Rozwój usług przyszłości</i>		UMWZ, Klaster ICT		Liczba programów dydaktycznych opracowanych na potrzeby budowania kompetencji cyfrowych urzędników [szt.]: 0	300	350	Liczba osób przeszkolonych: 0	700	900
1.4.3	Wsparcie komercjalizacji i wdrażania nowych usług i technologii ICT w sektorze ochrony zdrowia i turystyce zdrowotnej	1.4 <i>Rozwój usług przyszłości</i>		UMWZ, Klaster ICT		Liczba zrealizowanych projektów: 0	9	15	Liczba wdrożonych usług: 0	10	14
1.4.4	Wsparcie komercjalizacji i wdrażania nowych usług i technologii ICT w sektorze publicznym	1.4 <i>Rozwój usług przyszłości</i>		UMWZ, Klaster ICT		Liczba wspartych instytucji publicznych: 0	12	19	Liczba wdrożonych usług: 0	15	21
1.4.5	Wsparcie komercjalizacji i wdrażania nowych usług i technologii ICT	1.4 <i>Rozwój usług przyszłości</i>		UMWZ, Klaster ICT		Liczba zrealizowanych projektów: 0	12	19	Liczba wdrożonych systemów i aplikacji: 0	13	20

	w sektorze gospodarki morskiej										
2.1.1	Wsparcie eksportu i międzynarodowej współpracy gospodarczej	2.1. Wspieranie przedsiębiorczości		UMWY, MG	Ogółem: 2 720 346,58 zł Lokalne: Regionalne: Centralne: 260 248,35 zł UE krajowe: 1 474 740,65 zł UE regionalne: 985 357,58 zł	Ilość udzielonych usług informacyjnych pro-eksport: 40 Ilość udzielonych usług informacyjnych pro-biz: 12 Ilość zrealizowanych misji gospodarczych: 3	280 84 10	360 108 10	Ilość nawiązanych kontaktów gospodarczych pro-eksport: 20 Ilość nawiązanych kontaktów pro-biz: 6 Ilość nawiązanych kontaktów gospodarczych w ramach misji eksportowych: 15	140 42 80	180 54 80
2.1.2	Zrealizowanie inwestycji podnoszących atrakcyjność inwestycyjną regionu	2.1. Wspieranie przedsiębiorczości		UMWZ		Ilość inwestycji: 0	2	2	Ilość miejsc pracy stworzonych dzięki tym inwestycjom:	5000	5000
2.1.3	Ulokowanie inwestycji bezpośrednich na wolnych terenach inwestycyjnych	2.1. Wspieranie przedsiębiorczości		UMWZ		Ilość ulokowanych inwestycji: 10	70	90	Ilość stworzonych miejsc pracy; 1500	10 000	11 000

2.1.4	Rozwój finansowych instrumentów wsparcia podmiotów gospodarczych	2.1. Wsparcie przedsiębiorczości		UMWZ					Liczba udzielonych poręczeń (984 / 104,505 mln zł) i pożyczek (607 / 50,07 mln zł)		
						Liczba wspartych funduszy poręczeń i pożyczek: (4)	5	5	Liczba podmiotów gospodarczych, które skorzystały z pożyczek i poręczeń	15%	16%
2.1.5	Rozwój instytucji brokerów innowacji	2.1. Wsparcie przedsiębiorczości		UMWZ		Ilość brokerów w innowacji: 0	5	6	Liczba wdrożonych projektów: 0	10	11
2.2.1	Wsparcie na rzecz zatrudnienia wybranych grup w szczególnej sytuacji na rynku pracy	2.2. Wsparcie zatrudnienia									
2.2.2	Wsparcie elastycznego rynku pracy w regionie	2.2. Wsparcie zatrudnienia									
2.2.3	Wsparcie samozatrudnienia i przedsiębiorczości	2.2. Wsparcie zatrudnienia									
2.2.4	Wzmacnianie	2.2. Wsparcie									

	aktywności zawodowej	zatrudnienia									
2.3.1	Wspieranie zarządzania regionalną polityką rynku pracy	2.3. Dostosowanie jakości i efektywności kształcenia do potrzeb rynku pracy									
2.3.2	Wdrożenie standardów edukacyjnych dla regionu na wszystkich poziomach kształcenia według wyzwań rynku pracy	2.3. Dostosowanie jakości i efektywności kształcenia do potrzeb rynku pracy									
2.3.3	Doskonalenie umiejętności językowych	2.3. Dostosowanie jakości i efektywności kształcenia do potrzeb rynku pracy									
2.3.4	<i>Utworzenie Centrum Studiów Bałtyckich (CSB) - do usunięcia z Programu Strategicznego "Gospodarka" i przesunięcie do PS WSPÓŁPRACA TERYTORIALNA</i>	2.3. Dostosowanie jakości i efektywności kształcenia do potrzeb rynku pracy									
2.4.1	Poprawa współpracy uczelni z przedsiębiorcami	2.4 Rozwój przedsiębiorczości akademickiej					Liczba przedsiębiorstw współpracujących z wyższym			Ilość wdrożonych rozwiązań innowacyjnych:	

						i uczelniami:					
2.4.2	Wsparcie oferty kierunków studiów związanych z kluczowymi branżami w regionie (np. stypendia)	2.4 Rozwój przedsiębiorczości akademickiej				Ilość kierunków w studiów związanych z branżami kluczowymi w regionie:			Ilość wykształconych:		
2.4.3	Kompleksowa oferta dla studentów zagranicznych	2.4 Rozwój przedsiębiorczości akademickiej				Liczba kierunków w prowadzonych w językach obcych			Multikulturowość		
2.4.4	Stworzenie systemu zachęt dla przedsiębiorczości studentów, doktorantów i pracowników naukowych	2.4 Rozwój przedsiębiorczości akademickiej				Ilość stypendiów dla studentów, doktorantów i pracowników naukowych			Ilość zrealizowanych projektów naukowo-badawczych		
2.4.5	Wsparcie i rozwój akademickich inkubatorów przedsiębiorczości	2.4 Rozwój przedsiębiorczości akademickiej				Ilość akademickich inkubatorów przedsiębiorczości			Ilość beneficjentów korzystających z inkubatorów		

						i			przedsiębiorczości:		
2.4.6	Wzmocnienie udziału zespołów naukowych w praktykach gospodarczych i społecznych ...	2.4 Rozwój przedsiębiorczości akademickiej				Ilość projektów w realizowanych przez zespoły naukowców praktykach gospodarczych i społecznych			Ilość wdrożonych rozwiązań innowacyjnych:		
3.1.1	Rozwój inwestycji efektywnie i racjonalnie wykorzystujących OZE	3.1 Zwiększenie udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych				Moc zainstalowana w OZE: 730 MW	3000 MW	3500 MW	Udział produkcji energii z OZE w produkcji energii elektrycznej ogółem: 16%	30%	35%
3.1.2	Wsparcie podmiotów gospodarczych działających na rzecz wykorzystania OZE	3.1 Zwiększenie udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych									
3.1.3	Wzmocnienie potencjału bazy produkcyjnej przemysłu metalowo-maszynowego w zakresie produkcji na	3.1 Zwiększenie udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych									

potrzeby biogospodarki (m.in. OZE, rolnictwa, rybactwa, zielonej chemii)										
---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--